Γλώσσα Γ΄ Δημοτικού

Τα απίθανα μολύβια

ΠΡΩΤΟ ΤΕΥΧΟΣ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	**Ευάγγελος Ιντζίδης**, *Εκπαιδευτικός* **Αθανάσιος Παπαδόπουλος**, *Εκπαιδευτικός* **Αριστοτέλης Σιούτης,** *Εκπαιδευτικός* **Αικατερίνη Τικτοπούλου**, *Εκπαιδευτικός*
ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ	**Αθανάσιος Τριλιανός**, *Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών* **Μαρία Καπετανίδου**, *Σχολική Σύμβουλος* **Μιχαήλ Αργύρης,** *Εκπαιδευτικός*
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	**Χρήστος Δήμος**, *Σκιτσογράφος-Εικονογράφος*
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ	**Βουβονίκος Βασίλειος**, *Φιλόλογος*
ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ	**Πέτρος Μπερερής**, *Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου* **Χρήστος Παπαρίζος**, *Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου*
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	**Σταθοπούλου Αλεξάνδρα**, *Εκπαιδευτικός*
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ACCESS ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ Α.Ε.

Γ΄ Κ.Π.Σ. / **ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ** / **Ενέργεια 2.2.Ι** / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ.
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Οικονόμου
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗΣ

Η επανέκδοση του παρόντος βιβλίου πραγματοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών & Εκδόσεων «Διόφαντος» μέσω ψηφιακής μακέτας, η οποία δημιουργήθηκε με χρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ / ΕΠ «Εκπαίδευση & Διά Βίου Μάθηση» / Πράξη «ΣΤΗΡΙΖΩ».

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΕΣΠΑ 2007-2013

Οι διορθώσεις πραγματοποιήθηκαν κατόπιν έγκρισης του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ευάγγελος Ιντζίδης **Αθανάσιος Παπαδόπουλος** **Αριστοτέλης Σιούτης** **Αικατερίνη Τικτοπούλου**

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Η συγγραφή και η επιστημονική επιμέλεια του βιβλίου πραγματοποιήθηκε
υπό την αιγίδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Γλώσσα Γ΄ Δημοτικού

Τα απίθανα μολύβια

ΠΡΩΤΟ ΤΕΥΧΟΣ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Περιεχόμενα

Ας γνωριστούμε καλύτερα.....6
Τα απίθανα μολύβια.....8

Πάλι μαζί!

1. Θαλασσινό σχολείο.....10
2. Επιστροφή στα θρανία!.....12
3. Το σχολείο ταξιδεύει στον χρόνο.....15
4. Δημοτικό Σχολείο Τρικάλων Ημαθίας.....18
5. Δεν είναι τρελοί οι δίδυμοι!.....21
6. Ένα αστείο περιστατικό.....25

Λεξιλόγιο.....26

Στο σπίτι και στη γειτονιά

1. Αγαπητό μου ημερολόγιο.....28
2. Η φίλη μας η Αργυρώ.....32
3. Τα παιδικά μου παιχνίδια.....36
4. Στη νέα μας γειτονιά.....40

Λεξιλόγιο.....43

Στη γη και στη θάλασσα

1. Σπίτι με κήπον.....46
2. Γάτος από σπίτι ζητά νέα οικογένεια.....50
3. Οι ακροβάτες της θάλασσας.....53
4. Γη και θάλασσα.....56
5. Οι μικροί ταξιδιώτες ανεβαίνουν στο βουνό.....59

Λεξιλόγιο.....62

Ο κόσμος γύρω μας

1. Πώς υιοθετήσαμε ένα κομμάτι γης.....64
2. Τα χαρτιά ανακυκλώνονται!.....68
3. Το τετράδιο ζωγραφικής.....72

Λεξιλόγιο.....76

Η πατρίδα μας γιορτάζει

1. Η σημαία.....78
2. Στον πόλεμο του 1940.....79
3. Για το Πολυτεχνείο.....83

Η γραμματική μου.....85

Πάλι μαζί, λοιπόν! Περάσατε όμορφα στις διακοπές σας; Ξεκουραστήκατε; Τεντωθείτε λιγάκι. Ξύστε μου τη μύτη. Ρίξτε ένα χαμόγελο στους διπλανούς σας. Έτσι μπράβο! Α, δε συστηθήκαμε! Είμαι ο Σωκράτης Μολυβάκης. Σειρά σας τώρα!

Ας γνωριστούμε καλύτερα

Τι μου αρέσει;

Σε ένα μικρό χαρτόνι, κομμένο στο αγαπημένο σου σχήμα (π.χ. ψαράκι, αστέρι, μαργαρίτα), ζωγράφισε από τη μία πλευρά το ονοματεπώνυμό σου. Από την άλλη πλευρά γράψε την απάντησή σου στις παρακάτω ερωτήσεις:

- Ποιο είναι το αγαπημένο σου χρώμα;
- Ποιο παιχνίδι σού αρέσει πιο πολύ;
- Ποιο είναι το αγαπημένο σου τραγούδι;
- Ποια είναι η αγαπημένη σου εκπομπή στην τηλεόραση;
- Ποιο φαγητό σού αρέσει περισσότερο;

Γνωρίζω τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές μου

Ένα παιδί από την τάξη αναλαμβάνει να συγκεντρώσει όλα τα χαρτόνια. Έπειτα τα μοιράζει τυχαία στους συμμαθητές του.

- Διάβασε δυνατά το κείμενο στο χαρτόνι που πήρες.
- Ποιος το έχει γράψει;
- Τι άλλο θέλεις να ρωτήσεις τον συμμαθητή ή τη συμμαθήτριά σου;

Τα απίθανα μολύβια

Στο μάθημα της Γλώσσας, τα **απίθανα μολύβια** θα σε βοηθήσουν να εργαστείς με ενθουσιασμό! Θα σε συντροφεύουν στο ταξίδι της μάθησης και θα είναι αχώριστοι φίλοι σου! Ας αρχίσουμε τις συστάσεις, λοιπόν!

Ο *Σωκράτης* παρουσιάζει και ρωτά.

Ο *Εύρης* παρατηρεί και ανακαλύπτει.

Η *Σοφούλα* εξηγεί.

Ο *Δήμος* και ο *Τίμος* συμμετέχουν σε ομαδικές εργασίες.

Ο *Σοφοκλής* μάς προσκαλεί σε θεατρικό παιχνίδι.

Ο *Αρίστος* μάς θυμίζει το λεξιλόγιο και την ορθογραφία.

Η *Πηνελόπη* περιμένει να δει τι έχουμε καταφέρει στο μάθημα.

Πάλι μαζί!

1 Θαλασσινό σχολείο

2 Επιστροφή στα θρανία!

3 Το σχολείο ταξιδεύει στον χρόνο

4 Δημοτικό Σχολείο Τρικάλων Ημαθίας

5 Δεν είναι τρελοί οι δίδυμοι!

6 Ένα αστείο περιστατικό

Επιστροφή στα θρανία! Καινούρια τάξη, καινούρια βιβλία. Γνωριμία με νέους φίλους και με σχολεία από άλλες χώρες του κόσμου. Καλή σχολική χρονιά!

Θαλασσινό σχολείο

Πώς θα 'θελα η θάλασσα
να ήταν το σχολειό μου
και του σχολειού μου η φορεσιά
να 'τανε… το μαγιό μου.

Να 'χα τα βότσαλα χαρτί,
τα φύκια συνδετήρι,
κοχύλια τα μολύβια μου
κι ο αστερίας σβηστήρι.

Στην άμμο η ορθογραφία μου
να ήτανε γραμμένη
να 'ρχεται κύμα γρήγορα
τα λάθη μου να παίρνει.

Και να 'χα για δασκάλες μου
τις βάρκες π' αρμενίζουν
να μ' έπαιρναν κάθε πρωί
στη Γη να με γυρίζουν.

Σοφία Παράσχου,
Θαλασσινό σχολείο, εκδ. Περίπλους

Κουβεντιάζω με το ποίημα

1 Ποιες εικόνες ήρθαν στο μυαλό σου ακούγοντας το ποίημα;

2 Τι επιθυμεί το παιδί που μιλά στο ποίημα;

3 Γράψε δίπλα από τις λέξεις του σχολείου σου τις λέξεις του θαλασσινού σχολείου που ταιριάζουν.

Λέξεις του σχολείου μου	Λέξεις του θαλασσινού σχολείου
χαρτί	
μολύβι	
σβηστήρι	
συνδετήρας	
τετράδιο ορθογραφίας	
δασκάλα	

Η καλύτερη στιγμή των διακοπών μου

4 Η δασκάλα ή ο δάσκαλος σας βοηθά να χωριστείτε σε ομάδες. Το κάθε παιδί θα διηγηθεί στην ομάδα του μια ιστορία από τις διακοπές του, προσθέτοντας με τη φαντασία του κάτι που δεν είναι αληθινό. Κάθε ομάδα αποφασίζει ποια ιστορία θα ανακοινωθεί στην τάξη. Οι άλλες ομάδες θα προσπαθήσουν να βρουν τα στοιχεία της ιστορίας που δεν είναι πραγματικά. Κάθε ομάδα έχει δικαίωμα να κάνει μόνο δύο ερωτήσεις για να τα ανακαλύψει.

Γράφω σωστά

5 Σε συνεργασία με τον διπλανό ή τη διπλανή σου, βρες πόσες στροφές και πόσους στίχους έχει το ποίημα. Γράψε στο βότσαλο τους δύο πρώτους στίχους του ποιήματος.

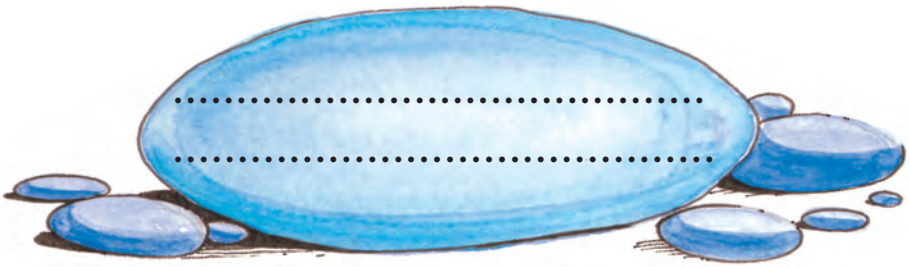

Επιστροφή στα θρανία!

Σεπτέμβριος! Μια καινούρια σχολική χρονιά αρχίζει και χιλιάδες μαθητές και μαθήτριες σε όλη την Ελλάδα ξαναγυρίζουν στα θρανία τους. Τι συμβαίνει όμως στον υπόλοιπο κόσμο;
Δες τις εικόνες και θα καταλάβεις.

1

Στην Γ΄ τάξη ενός σχολείου της Ελλάδας, οι μαθητές εργάζονται ομαδικά.

Τίτλος:.....

2

Σ' αυτό το σχολείο της Κίνας, οι μαθητές κάνουν μάθημα με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές.

Τίτλος:.....

Φωτ/φία: από το περ. Ερευνητές: Ανακαλύπτω τον κόσμο

Φωτ/φία: από το εκπαιδευτικό υλικό της ActionAid Hellas

3

Να και ένα σχολείο στο Μπανγκλαντές. Τα παιδιά έχουν στολίσει την τάξη τους.

Τίτλος:.....

.....

Φωτ/φία: από το βιβλίο της Unicef *Μια ζωή σαν τη δική μου*, εκδ. Πατάκη

4

Αυτά τα παιδιά ζουν στην Αυστραλία. Το σπίτι τους βρίσκεται πολύ μακριά από πόλεις και χωριά. Χρησιμοποιούν ασύρματο ή ηλεκτρονικό υπολογιστή για να επικοινωνήσουν με τον δάσκαλό τους.

Τίτλος:.....

Ταξιδεύω σε σχολεία του κόσμου

1 Παρατήρησε τις φωτογραφίες (1) και (3) από την Ελλάδα και το Μπανγκλαντές. Σε τι μοιάζουν και σε τι διαφέρουν αυτές οι δύο τάξεις;

2 Σε ποιες τάξεις υπάρχουν μηχανήματα; Συζήτησε στην τάξη πώς νομίζεις ότι τα μηχανήματα αυτά βοηθούν τους μαθητές.

3 Με ποιον επικοινωνεί η μαθήτρια στη φωτογραφία (4); Τι νομίζεις ότι λέει;

4 Γράψε έναν τίτλο κάτω από κάθε φωτογραφία.

Παίζω με τις λέξεις

5 Στον πίνακα ανακοινώσεων μιας σχολικής αίθουσας οι μαθητές έγραψαν τους παρακάτω κανόνες. Για να τους διαβάσεις, γράψε τις λέξεις **αίθουσα** και **τάξη**, όπου νομίζεις ότι ταιριάζουν καλύτερα.

- Μπαίνουμε στην ..... με ....., προσέχοντας να μη χτυπήσουμε.
- Διατηρούμε την ..... μας καθαρή.
- Στα διαλείμματα ανοίγουμε τα παράθυρα για να αερίζεται η ..... διδασκαλίας.

Γράφω σωστά

6 Η γόμα έσβησε μερικά λόγια του Σωκράτη στη σελίδα 12. Συμπλήρωσέ τα.

Σεπτέμβριος! Μια ..... σχολική χρονιά αρχίζει και χιλιάδες ..... και ..... σε όλη την ..... ξαναγυρίζουν στα ..... τους.

Το σχολείο ταξιδεύει στον χρόνο

Φωτ/φία: από το ένθετο «Επτά ημέρες» της εφημ. *Η Καθημερινή* της Κυριακής

Μια σχολική τάξη του 1970

Ένα από τα πιο αγαπημένα βιβλία που διάβασαν οι γονείς και οι παππούδες σου.

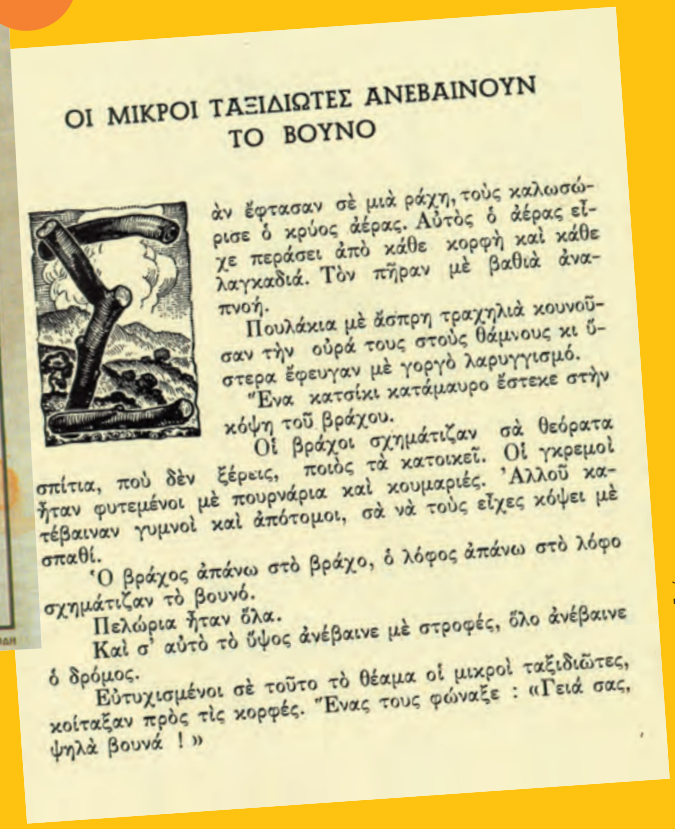

ΟΙ ΜΙΚΡΟΙ ΤΑΞΙΔΙΩΤΕΣ ΑΝΕΒΑΙΝΟΥΝ ΤΟ ΒΟΥΝΟ

Ἐν ἔφτασαν σὲ μιὰ ράχη, τοὺς καλωσώρισε ὁ κρύος ἀέρας. Αὐτὸς ὁ ἀέρας εἶχε περάσει ἀπὸ κάθε κορφὴ καὶ κάθε λαγκαδιά. Τὸν πῆραν μὲ βαθιὰ ἀναπνοή.

Πουλάκια μὲ ἄσπρη τραχηλιὰ κουνοῦσαν τὴν οὐρά τους στοὺς θάμνους κι ὕστερα ἔφευγαν μὲ γοργὸ λαρυγγισμό.

Ἕνα κατσίκι κατάμαυρο ἔστεκε στὴν κόψη τοῦ βράχου.

Οἱ βράχοι σχημάτιζαν σὰ θεόρατα σπίτια, πού δὲν ξέρεις, ποιὸς τὰ κατοικεῖ. Οἱ γκρεμοὶ ἦταν φυτεμένοι μὲ πουρνάρια καὶ κουμαριές. Ἀλλοῦ κατέβαιναν γυμνοὶ καὶ ἀπότομοι, σὰ νὰ τοὺς εἶχες κόψει μὲ σπαθί.

Ὁ βράχος ἀπάνω στὸ βράχο, ὁ λόφος ἀπάνω στὸ λόφο σχημάτιζαν τὸ βουνό.

Πελώρια ἦταν ὅλα.

Καὶ σ' αὐτὸ τὸ ὕψος ἀνέβαινε μὲ στροφές, ὅλο ἀνέβαινε ὁ δρόμος.

Εὐτυχισμένοι σὲ τοῦτο τὸ θέαμα οἱ μικροὶ ταξιδιῶτες, κοίταξαν πρὸς τὶς κορφές. Ἕνας τους φώναξε : «Γειά σας, ψηλὰ βουνά ! »

Έκδοση Βιβλιοπωλείου της Εστίας

Οι μεγάλοι θυμούνται τα δικά τους σχολικά χρόνια!

Φωτ/φία: Κ. Μάνος, Μουσείο Μπενάκη

Μια σχολική τάξη στα χρόνια του πολέμου

«Τ' αγοράζανε τα παιδιά τα βιβλία, αλλά εμένα δε μου παίρναν οι γονείς μου. Ήμουν πάντα αδιάβαστη. Ό,τι μάθαινα, το μάθαινα από τον δάσκαλο. Σκέψου ότι ένα μολύβι το έκοβε η μάνα μου στα τρία, για να πάρουμε οι τρεις αδελφές από ένα κομματάκι. Ο δάσκαλος μου έμαθε την προπαίδεια κι ήμουν τόσο άσος στην αριθμητική που τα έβρισκα με δικό μου τρόπο τα προβλήματα. Και λέγανε αυτό το παιδί θα γίνει ευφυΐα. Άμα δεν έχεις βιβλία, να δεις ευφυΐα που γίνεσαι! Γράφτηκα στην Έκτη, αλλά κηρύχτηκε ο πόλεμος με τους Ιταλούς».

Μελπομένη Σμπόρου, Βόλος (μαρτυρία)
(Από το βιβλίο του Κ.Α.Π.Η. - Δήμου Βόλου, *Εργαστήρι προφορικής αφήγησης*)

«Στο μοναδικό βιβλιοπωλείο του Κάστρου παραγγείλαμε και το Αναγνωστικό μου. Με πολλή ανυπομονησία περίμενα να το πάρω στα χέρια μου. Λαμπρή ήταν εκείνη η μέρα που το πήρα. Με θαυμασμό κοιτούσα τις ζωγραφιές του, τις εικόνες αυτές του έξω κόσμου. Ήταν ένα βιβλίο μαγικό. Χρόνια από τότε ψάχνω εκεί που πουλούν τα παλιά βιβλία, με την κρυφή ελπίδα μήπως το βρω».

Ράλλης Κοψίδης, Λήμνος (μαρτυρία)
(Από το βιβλίο του Ράλλη Κοψίδη, *Κάστρο ηλιόκαστρο*, Τεχνικαί εκδόσεις)

Φωτ/φία: Δ. Α. Χαρισιάδης, Μουσείο Μπενάκη

Αυτός ο μαθητής είναι σήμερα παππούς.

σάκα

κασετίνα

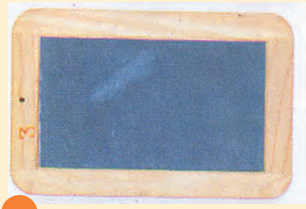

πλάκα

τετράδια

Ταξιδεύω στον χρόνο

1 Σύγκρινε τις τάξεις που βλέπεις στις φωτογραφίες, με τη δική σου τάξη.
Ποιες αλλαγές παρατηρείς σε σχέση με:
- την αίθουσα διδασκαλίας;
- τα θρανία;
- τα βιβλία;
- τα αντικείμενα που χρησιμοποιούν οι μαθητές;

2 Παρατήρησε το εξώφυλλο και τη σελίδα του βιβλίου «Τα ψηλά βουνά».
- Ποιος είναι ο συγγραφέας του;
- Σε ποιο μάθημα και σε ποια τάξη το διδάσκονταν οι μαθητές;

3 Να υπογραμμίσεις στο κείμενο της Μελπομένης Σμπόρου τις φράσεις που δείχνουν τις δυσκολίες των μαθητών εκείνης της εποχής.

4 Διάβασε προσεκτικά το κείμενο του Ράλλη Κοψίδη. Πώς νομίζεις ότι αισθάνεται το παιδί της διπλανής φωτογραφίας; Γιατί;

Επισκέπτομαι τις λέξεις!

5 Για ποιον λόγο θα επισκεπτόσουν τους χώρους που δείχνουν οι παρακάτω επιγραφές;

- Συμπλήρωσε τις φράσεις χρησιμοποιώντας και τις παραπάνω λέξεις.

Πηγαίνω στο ..... για να .....
..... . Επισκέπτομαι τη .....
κάθε φορά που θέλω να δανειστώ ένα ..... .

Δημοτικό Σχολείο Τρικάλων Ημαθίας

Ένα σχολείο παρουσιάζεται στο διαδίκτυο.

Το σχολείο μας είναι σχετικά καινούριο. Βρίσκεται στο κέντρο του χωριού, απέναντι από τη μεγάλη πλατεία του και μπροστά από το παλιό κτίριο που έχει ιστορία σχεδόν ενός αιώνα. Έχει χτιστεί το 1998 και αποτελείται από έξι αίθουσες διδασκαλίας, κατάλληλα εξοπλισμένη αίθουσα ολοήμερου σχολείου, κουζίνα, βοηθητικές αίθουσες προβολών, ηλεκτρονικών υπολογιστών, φυσικών επιστημών, αίθουσα γυμναστηρίου και τα γραφεία του διευθυντή και των δασκάλων.

Στην τεράστια αυλή του υπάρχουν γήπεδα για τις αθλητικές δραστηριότητες. Στα διαλείμματα οι μαθητές και οι μαθήτριες διασκεδάζουν παίζοντας στις κούνιες, την τσουλήθρα και τα μονόζυγα που υπάρχουν μέσα σ' αυτή. Ο χώρος του πράσινου καταλαμβάνει τη μεγαλύτερη έκταση της αυλής του σχολείου μας. Πρόσφατα έχει δεντροφυτευτεί από τα παιδιά του σχολείου, και σύντομα η ομορφιά της θα γίνει ακόμα μεγαλύτερη.

Κείμενο και εικόνα από την ηλεκτρονική σελίδα: http:// dim-trikal.ima.sch.gr

Ξεκλειδώνω το κείμενο

1 Ποιους από τους χώρους που διαβάζεις στο κείμενο μπορείς να δεις στη φωτογραφία;

2 Το κείμενο είναι χωρισμένο σε δύο παραγράφους. Ποιο μέρος του σχολείου περιγράφει κάθε παράγραφος;

Πρόσεξες πώς ξεχωρίζει η παράγραφος στο κείμενο;
Αφήνουμε μικρό κενό στην αρχή της παραγράφου.

Συζητώ και σημειώνω

3 Συζητάμε για το σχολείο μας και κρατάμε σημειώσεις.

Τι υπάρχει;

Οι χώροι του σχολείου μου	Δραστηριότητες που κάνω στο σχολείο μου
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Τι άλλο θα ήθελες;

Οι χώροι που θα ήθελα να έχει το σχολείο μου	Δραστηριότητες που θα ήθελα να κάνω στο σχολείο μου
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Παίζω με τις λέξεις

4 Στο παρακάτω κρυπτόλεξο υπάρχουν 7 είδη αιθουσών. Μπορείς να τις βρεις;

Δ	Ι	Φ	Λ	Χ	Ο	Ρ	Ο	Υ	Π	Υ
Ι	Α	Ο	Θ	Ο	Υ	Ι	Α	Σ	Ι	Π
Δ	Υ	Λ	Χ	Κ	Ε	Τ	Ν	Η	Μ	Ο
Α	Ν	Α	Μ	Ο	Ν	Η	Σ	Τ	Α	Λ
Σ	Κ	Ο	Π	Ι	Σ	Ξ	Ε	Ν	Ι	Ο
Κ	Α	Π	Ρ	Ο	Β	Ο	Λ	Ω	Ν	Γ
Α	Λ	Ο	Γ	Ο	Υ	Ν	Υ	Τ	Ε	Ι
Λ	Η	Θ	Ο	Λ	Η	Ρ	Ο	Κ	Ξ	Σ
Ι	Σ	Φ	Υ	Σ	Ι	Κ	Η	Σ	Θ	Τ
Α	Τ	Ο	Π	Ο	Π	Σ	Α	Τ	Ι	Ω
Σ	Ε	Κ	Δ	Η	Λ	Ω	Σ	Ε	Ω	Ν

5 Διάλεξε τρεις από τις λέξεις που βρήκες στο κρυπτόλεξο και γράψε δικές σου προτάσεις.

.....

.....

.....

6 Για να χρησιμοποιήσεις σωστά ένα λεξικό πρέπει να μπορείς να βάζεις τις λέξεις σε αλφαβητική σειρά.

Βάλε τις παρακάτω λέξεις σε αλφαβητική σειρά. Για κάποιες λέξεις πρέπει να προσέχεις και το δεύτερο στη σειρά γράμμα.

- τάξη, αυλή, σχολείο, κυλικείο, αίθουσα

Αν δεν ξέρεις τη σημασία κάποιας λέξης, αναζήτησέ τη στο λεξικό σου!

....., ..., ..., ..., ...

Γράφω σωστά

7 Παρατήρησε το κείμενο και συμπλήρωσε σωστά τα γράμματα που λείπουν, βάζοντας τόνο όπου χρειάζεται.

Το Δ_μοτικό Σχολ__ο Τρικάλων αποτελείτ__ από έξι __θουσες δ__δασκαλίας, βο__θητκές __θουσες και τα γραφ__α του διευθ_ντή και τ_ν δασκάλ_ν.

Δεν είναι τρελοί οι δίδυμοι!

Οι αδερφοί Φουσκάλες είναι δίδυμοι. Δεν μπορείς να τους ξεχωρίσεις, μοιάζουν σαν δύο σταγόνες νερό. Στο σχολείο πηγαίνουν σε διαφορετικά τμήματα.

Οι δίδυμοι Φουσκάλες συμπληρώνουν θαυμάσια ο ένας τον άλλο. Ο Ντε λατρεύει τη Γυμναστική και τα Μαθηματικά. Ο Μπε προτιμάει τα Γαλλικά και τη Γεωγραφία. Όταν έρχεται η ώρα για το μάθημα της Φυσικής Αγωγής ή των Μαθηματικών για τον Μπε και των Γαλλικών ή της Γεωγραφίας για τον Ντε, οι δίδυμοι απλώς αλλάζουν τμήμα. Είναι το ίδιο απλό σαν να λες καλημέρα.

Μόλις χτυπήσει το κουδούνι για το διάλειμμα, ο Μπε και ο Ντε τρέχουν στις τουαλέτες. Γρήγορα γρήγορα γδύνονται και φοράνε ο ένας τα ρούχα του άλλου. Αυτή είναι η συνηθισμένη τους μέθοδος. Σε δύο λεπτά και με τρεις κινήσεις ο Μπε γίνεται Ντε. Και ο Ντε είναι τώρα Μπε. Στο τέλος του διαλείμματος, σαν να μη συμβαίνει τίποτα, μπαίνει ο ένας στην τάξη του άλλου.

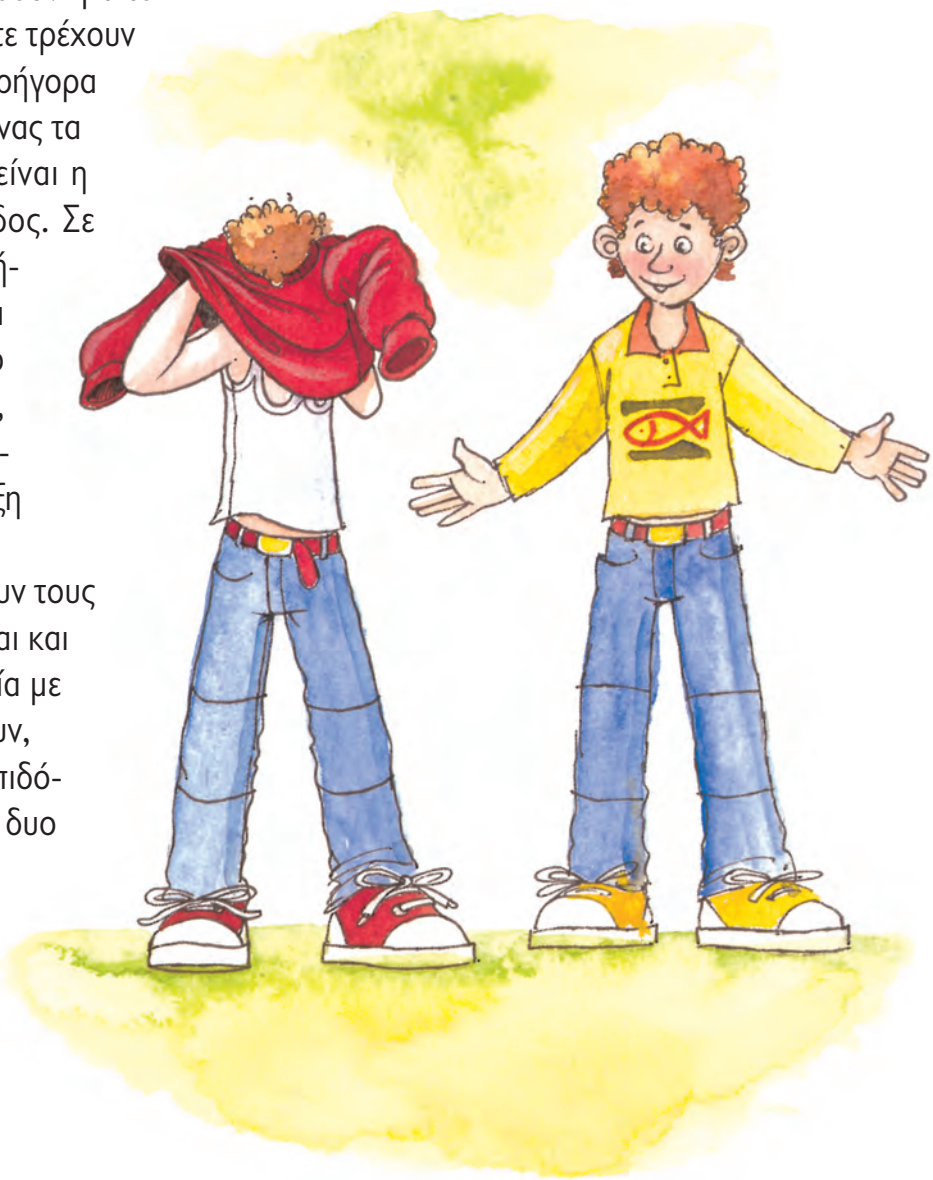

Έτσι, οι μεγάλοι βλέπουν τους διδύμους να ενδιαφέρονται και να ασχολούνται με επιτυχία με τον αθλητισμό και να έχουν, παράλληλα, εξαιρετικές επιδόσεις στα μαθήματα. Και οι δυο τους.

Κολυμπάνε σαν ψάρια, τρέχουν σαν γαζέλες και κάνουν πατινάζ σαν πραγματικοί επαγγελματίες. Και οι δυο τους.

Πολύ σπάνια κάνουν ορθογραφικά λάθη και ξέρουν μάλιστα να γράφουν την πιο μεγάλη λέξη που υπάρχει μέσα σ' αυτό το βιβλίο χωρίς το παραμικρό λαθάκι. Και οι δυο τους... Υποδειγματικοί μαθητές! Και πολύ προικισμένοι.

Κάνουν τους γονείς τους περήφανους. Οι δίδυμοι βέβαια ξέρουν γιατί έχουν πάντα επιτυχίες σε όλα τα μαθήματα. Δεν έχουν σκοπό όμως να βγουν να το διαλαλήσουν σε όλο τον κόσμο.

Δεν είναι τρελοί οι δίδυμοι!

Μπερτράν Γκοτιέ, *Δεν είναι τρελοί οι δίδυμοι!*,
μτφρ. Ξένη Τσομπανάκη, εκδ. Καστανιώτη

Ξεκλειδώνω την ιστορία

1 Σε ποια μαθήματα τα πήγαινε καλύτερα ο καθένας από τους διδύμους;

2 Πώς τα κατάφερναν και είχαν πάντα επιτυχίες σε όλα τα μαθήματα;

3 Γιατί δεν είναι τρελοί οι δίδυμοι;

4 Ποια είναι η γνώμη σου για τη μέθοδο των διδύμων;

.....

.....

.....

Παίζω με το κείμενο

5 Στο κείμενο με την ιστορία των διδύμων υπάρχουν προτάσεις που αναφέρονται στο ίδιο θέμα και εξηγούν καλύτερα η μία την άλλη. Ταίριαξε αυτές τις προτάσεις.

Αυτή είναι η συνηθισμένη τους μέθοδος.	Έχουν πάντα επιτυχίες σε όλα τα μαθήματα…
	Φοράνε ο ένας τα ρούχα του άλλου.
Και οι δυο τους... Υποδειγματικοί μαθητές! Και πολύ προικισμένοι.	Μπαίνει ο ένας στην τάξη του άλλου.
	Έχουν παράλληλα εξαιρετικές επιδόσεις στα μαθήματα.

Τι εννοούμε όταν λέμε...

6 Ο συγγραφέας αποφάσισε να μην τελειώσει εδώ την ιστορία του. «Τους χρειάζεται ένα καλό μάθημα. Κάτι που θα τους χαλάσει τα σχέδια, θα τους βάλει σε μπελάδες. Έτσι το πάθημα θα τους γίνει μάθημα!» σκέφτηκε.

Βάλε ✗ σε αυτό που εννοούσε ο συγγραφέας με τις φράσεις:

- **«τους χρειάζεται ένα καλό μάθημα»**

☐ Πρέπει να κάνουν περισσότερη ώρα μάθημα.
☐ Πρέπει να τιμωρηθούν για κάτι που έκαναν, ώστε να μην το ξανακάνουν.
☐ Πρέπει κάποιος να τους βοηθήσει στο μάθημα.

- **«το πάθημα θα τους γίνει μάθημα»**

☐ Το πάθημα είναι ένα μάθημα που διδάσκεται.
☐ Αυτό που παθαίνει κάποιος πρέπει να το διδάξει στους άλλους.
☐ Από αυτό που παθαίνει κάποιος, μαθαίνει και δεν το ξαναπαθαίνει.

7 Γράψε δύο προτάσεις οι οποίες να περιέχουν τις παρακάτω λέξεις:
μαθαίνω, **μάθ**ημα, **μαθ**ητής

.....

.....

Οι λέξεις **μαθ**αίνω, **μάθ**ημα, **μαθ**ητής αποτελούν μια **οικογένεια** και αρχίζουν όλες με το ίδιο κομμάτι.

8 Βρες στο λεξικό σου τη λέξη **μαθητής**. Στη συνέχεια γράψε:

- Την πρώτη και την τελευταία λέξη αυτής της σελίδας του λεξικού.

  .....

- Όλα τα ουσιαστικά που υπάρχουν στην ίδια σελίδα.

  .....

- Παρατήρησε σε ποια πτώση βρίσκονται τα παραπάνω ουσιαστικά και συμπλήρωσε τα λόγια της Σοφούλας.

Στο λεξικό όλα τα ουσιαστικά είναι γραμμένα στην ..... πτώση του ..... αριθμού.

9 Στο κείμενο ο Μπε και ο Ντε χαρακτηρίζονται ως υποδειγματικοί και προικισμένοι μαθητές. Αντιστοίχισε τους χαρακτηρισμούς αυτούς με τις σωστές σημασίες τους.

υποδειγματικός	• αυτός που έχει ταλέντο
προικισμένος	• αυτός που αξίζει να τον μιμηθεί κανείς
	• αυτός που χρησιμεύει ως πρότυπο
	• χαρισματικός

Παρατηρώ και γράφω

10 Βρες στο κείμενο και συμπλήρωσε τις παρακάτω προτάσεις.

Οι ..... Φουσκάλες συμπληρώνουν θαυμάσια ο ένας τον ..... .

Στο τέλος του ..... μπαίνει ο ένας στην τάξη του ..... .

Ένα αστείο περιστατικό

Διηγούμαι με εικόνες

1 Συνέχισε την ιστορία βρίσκοντας ένα δικό σου ευχάριστο τέλος. Ζωγράφισέ το στο τέταρτο κουτάκι.

2 Δώσε έναν τίτλο για κάθε σκίτσο.

3 Διηγήσου στην ομάδα σου προφορικά το αστείο περιστατικό.

4 Γράψε στο τετράδιό σου την ιστορία που διηγήθηκες στην ομάδα σου.

Λεξιλόγιο

αίθουσα διδασκαλίας
αίθουσα εκδηλώσεων
αυλή
βιβλίο – βιβλιοθήκη
γραφείο δασκάλων
γραφείο διευθυντή
γράφω
γυμνάζομαι
γυμναστής – γυμνάστρια
δάσκαλος – δασκάλα
διαβάζω
διευθυντής – διευθύντρια
ζωγραφίζω
ηλεκτρονικός υπολογιστής
θρανίο
κασετίνα
κιμωλία
κόλλα
κυλικείο
λεξικό
μαθαίνω
μολύβι
ξυλομπογιά
ξύνω – ξύστρα
παίζω
πίνακας
σβήνω – σβήστρα
τετράδιο
τηλεόραση
χάρτης
ψαλίδι

Τι μπορεί να έχει μέσα μια σχολική τσάντα;

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Λέξεις που ακούς σε ένα σχολείο

ΧΩΡΟΙ .....
.....
.....
.....
.....

ΠΡΟΣΩΠΑ .....
.....
.....
.....
.....

ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ.....
.....
.....
.....

ΤΙ ΚΑΝΩ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ.....
.....
.....
.....

Στο σπίτι και στη γειτονιά

1 Αγαπητό μου ημερολόγιο

2 Η φίλη μας η Αργυρώ

3 Τα παιδικά μου παιχνίδια

4 Στη νέα μας γειτονιά

Πώς είναι οι σχέσεις μας με τους άλλους; Τι μας αρέσει να παίζουμε; Από το σπίτι και τη γειτονιά μέχρι το σχολείο η ζωή έχει μεγάλο ενδιαφέρον!

Αγαπητό μου ημερολόγιο

Από το ημερολόγιο του Αριστείδη

Κυριακή, 24 Οκτωβρίου

Αγαπητό μου ημερολόγιο,

Σήμερα βρέχει και δεν μπορώ να βγω να παίξω με τους φίλους μου. Όταν είμαι στο σπίτι παίζω συνήθως με την αδελφή μου, αλλά δεν είναι το ίδιο.

Οι καλύτεροί μου φίλοι είναι ο Σάκης και ο Θανάσης. Μ' αρέσει πολύ να βγαίνω να παίζω στον δρόμο μαζί τους, αλλά με το σχολείο και την τηλεόραση δε μου μένει καιρός. Κοίτα. Ο Σάκης βλέπει την Τρίτη τα «Παπουτσάκια» κι ο Θανάσης βλέπει την Τετάρτη τον «Άνθρωπο Κατσαρίδα». Αυτό το βλέπω κι εγώ. Τη Δευτέρα έχω Αγγλικά, και την Παρασκευή. Την Πέμπτη και το Σάββατο έχω πιάνο. Μένει μόνο η Κυριακή για να παίξουμε. Αλλά πολλές φορές την Κυριακή ο Σάκης έχει προπόνηση στο μπάσκετ. Και άλλες φορές ο Θανάσης πηγαίνει με τη μαμά και τον μπαμπά του επίσκεψη στη γιαγιά του.

Στις διακοπές, όμως, βγαίνω έξω κάθε μέρα. Γνωρίζω καινούριους φίλους και όλοι μαζί είμαστε μια αγαπημένη παρέα. Αλλά οι διακοπές είναι τόσο λίγες! Ξέρεις, αγαπητό μου ημερολόγιο, ότι έχουμε σχολείο διακόσιες είκοσι μία ημέρες τον χρόνο;

Πες μου, αγαπητό μου ημερολόγιο, εσύ θα άντεχες;

Διασκευασμένο απόσπασμα
από το βιβλίο της Ίλιας Χατζηπαναγιώτη
Αγαπητό μου ημερολόγιο Τάκη, εκδ. Δελφίνι

Ξεκλειδώνω το κείμενο

1 Με ποιες λέξεις και φράσεις ο μαθητής απευθύνεται στο ημερολόγιό του;

2 Συζήτησε στην τάξη ποιο είναι το πρόβλημα του Αριστείδη. Οι σημειώσεις σου θα σε βοηθήσουν να συμμετέχεις καλύτερα στη συζήτηση.

Τι να φταίει άραγε;

Το πρόβλημα:

.....

.....

.....

Η αιτία του προβλήματος σύμφωνα με το ημερολόγιο του Αριστείδη:

.....

.....

.....

Τι θα πρότεινες στον Αριστείδη για να λύσει το πρόβλημά του;

.....

.....

.....

Παρατηρώ και μαθαίνω

Στο ημερολόγιο του Αριστείδη μερικές λέξεις αρχίζουν με κεφαλαίο γράμμα χωρίς να υπάρχει πριν από αυτές τελεία.

Τα ονόματά μας, οι μέρες της εβδομάδας, οι μήνες είναι **κύρια ονόματα**. Στα κύρια ονόματα γράφουμε το πρώτο γράμμα τους πάντα με **κεφαλαίο**.

Κύρια ονόματα είναι και τα ονόματα των γιορτών, των δρόμων, των πόλεων, των χωρών αλλά και τα ονόματα των νησιών, των βουνών, των ποταμών, των λιμνών.

3 Διάβασε προσεκτικά το ημερολόγιο του Αριστείδη και συμπλήρωσε τα ρήματα που λείπουν.

Ο Σάκης ..... την Τρίτη τα «Παπουτσάκια».
Αυτό το ..... κι εγώ.
Τη Δευτέρα ..... Αγγλικά.
Ξέρεις, αγαπητό μου ημερολόγιο, ότι ..... σχολείο διακόσιες είκοσι μία ημέρες τον χρόνο;

Όταν ..... στο σπίτι παίζω συνήθως με την αδερφή μου.
Ο Θανάσης και ο Σάκης ..... οι καλύτεροί μου φίλοι.
Όλοι μαζί ..... μια αγαπημένη παρέα.

Πρόσεξε τώρα τα ρήματα: βλέπ-**ω**, βλέπ-**ει**.
Αλλάζει μόνο η κατάληξή τους.
Το ίδιο συμβαίνει και με τα: έχ-**ω**, έχ-**ουμε**.

Βέβαια! Όλα **τα ρήματα κλίνονται**. Έτσι μπορούμε να καταλάβουμε σε ποιο πρόσωπο αναφέρονται. **Εγώ** βλέπ**ω**, **αυτός** βλέπ**ει**, **εγώ** έχ**ω**, **εμείς** έχουμ**ε**.

Τι γίνεται όμως με το ρήμα **είμαι**;

Το ρήμα **είμαι** κλίνεται λίγο διαφορετικά.

Παίζω με τις λέξεις

4 Διάβασε προσεκτικά στην απέναντι σελίδα το ημερολόγιο του Αριστείδη και βάλε στον πίνακα **Σ** (Σωστό), όπου νομίζεις ότι οι σημασίες των προτάσεων είναι σωστές, και **Λ** (Λάθος), όπου είναι λανθασμένες.

Φίλε μου, Κυριακή, 7 Νοεμβρίου

Δε μου βγαίνει από το μυαλό αυτό που έπαθα σήμερα! Αφού παιδεύτηκα να λύσω τα προβλήματα της Αριθμητικής, ετοιμάστηκα για να βγω να παίξω. Τότε ήρθε η μητέρα μου και μου είπε να τα ξαναγράψω, γιατί δεν έβγαιναν τα γράμματα! Μα είναι δυνατόν; Βγήκα από τα ρούχα μου. Αριθμητική έγραφα, όχι Αντιγραφή! Έχω άδικο; Τι να πεις, βέβαια, και συ; Κρυμμένος τόσες ώρες στο συρτάρι!

Τι λέω;	Τι σημαίνει;	Σ/Λ
Δε μου βγαίνει από το μυαλό.	Ξεχνάω συνεχώς.	
Βγαίνω να παίξω.	Πηγαίνω έξω να παίξω.	
Δε βγαίνουν τα γράμματα.	Δεν μπορώ να σβήσω τα γράμματα.	
Βγαίνω από τα ρούχα μου.	Είμαι πολύ θυμωμένος, αγανακτώ.	

- Διάβασε ξανά τις προτάσεις που σημείωσες ότι η σημασία τους είναι λάθος. Γράψε τη σωστή σημασία.

.....

.....

Γράφω σωστά

5 Υπογράμμισε στο κείμενο τις μέρες της εβδομάδας. Να τις γράψεις με τη σειρά.

Κυριακή, ...

.....

6 Θυμήσου τις λέξεις του κειμένου και συμπλήρωσε τα **ι**, **η**, **ει**, βάζοντας τόνο όπου χρειάζεται.

η τηλεόρασ_, το _μερολόγιο, αυτός βλέπ__, εμείς __μαστε μαζ_

Η φίλη μας η Αργυρώ

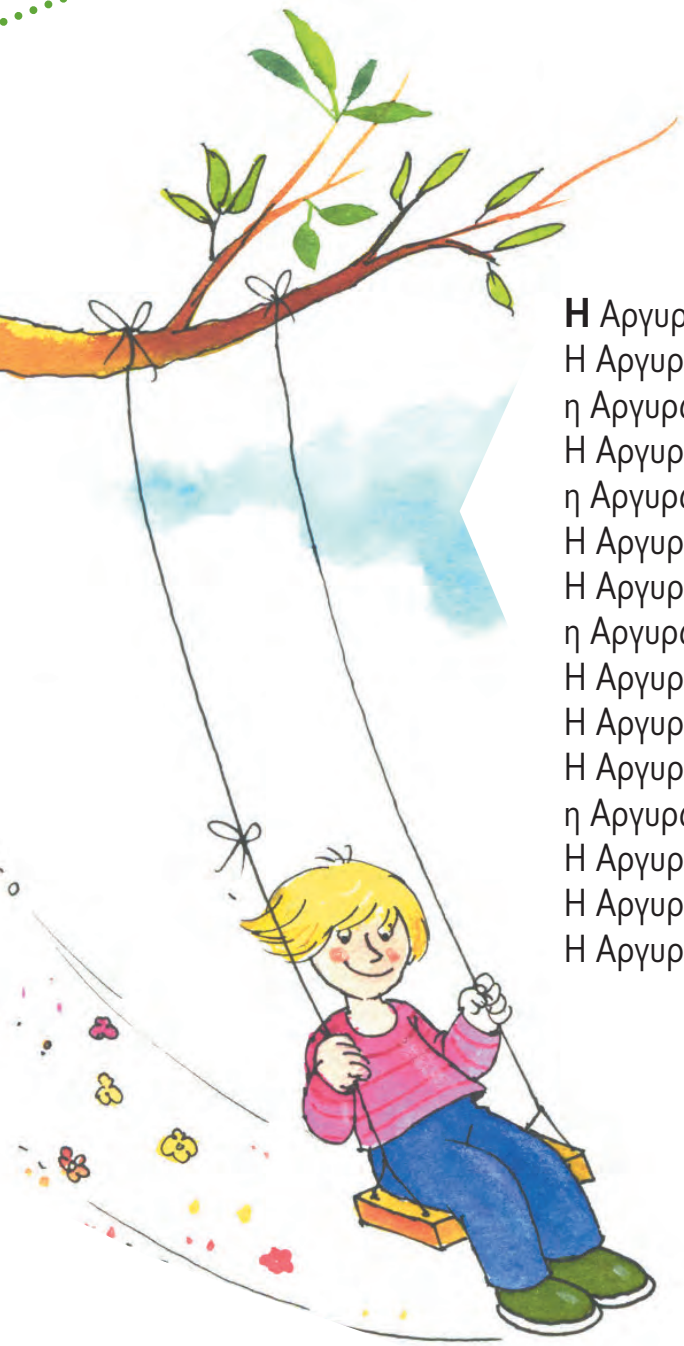

Η Αργυρώ γελάει, η Αργυρώ τραγουδάει.
Η Αργυρώ στα χέρια του μπαμπά πετάει,
η Αργυρώ κάνει κούνια και χαμογελάει.
Η Αργυρώ είναι καλή, η Αργυρώ είναι πονηρή,
η Αργυρώ είναι χαρούμενη, η Αργυρώ είναι λυπημένη.
Η Αργυρώ χορεύει, η Αργυρώ ιππεύει.
Η Αργυρώ στη θάλασσα κοίτα πώς κολυμπάει,
η Αργυρώ στα βράχια κρύβεται και μας γελάει.
Η Αργυρώ κρύβεται, η πονηρή!
Η Αργυρώ φανερώνεται με δυνατή φωνή.
Η Αργυρώ είναι άγρια και θυμωμένη,
η Αργυρώ είναι περήφανη κι ευχαριστημένη.
Η Αργυρώ τσαλαβουτάει, η Αργυρώ στριφογυρνάει.
Η Αργυρώ από το αυτοκίνητο μας χαιρετάει.
Η Αργυρώ μες στο μουσείο βόλτα πάει.

Η Αργυρώ λύνει σωστά την άσκηση,
η Αργυρώ τη λύνει λάθος.
Η Αργυρώ νιώθει αδύναμη και κλαίει,
η Αργυρώ νιώθει δυνατή και τίποτα δε λέει. [...]
Η Αργυρώ με πινέλα χαίρεται να ζωγραφίζει
κι ύστερα τις ζωγραφιές πετά ή τις χαρίζει.
Η Αργυρώ το σκοτάδι νιώθει γύρω της και το φοβάται,
αγκαλιές θέλει για να ζεσταθεί
και παραμύθια για να κοιμηθεί.

Αυτή είναι η Αργυρώ:
ένα παιδάκι σαν εμένα,
ένα παιδάκι σαν κι εσένα.

Τζιν Γουίλλις, *Η Αργυρώ γελάει*,
απόδοση Φίλιππος Μανδηλαράς, εκδ. Πατάκη

Ξεκλειδώνω το κείμενο

1 Διάβασε την τελευταία πρόταση του κειμένου. Ποιος μιλά για την Αργυρώ;

2 Χρωμάτισε τις λέξεις και τις φράσεις του κειμένου που φανερώνουν πώς νιώθει η Αργυρώ.

3 Σε τι μοιάζεις με την Αργυρώ και σε τι διαφέρεις;

Παρατηρώ και μαθαίνω

Η Αργυρώ γελά**ει**, η Αργυρώ τραγουδά**ει**.
Η Αργυρώ χορεύ**ει**, η Αργυρώ ιππεύ**ει**.
Η Αργυρώ κρύβ**εται**, η πονηρή!
Η Αργυρώ φανερών**εται** με δυνατή φωνή.

Τα ρήματα αυτά μας δείχνουν **τι κάνει συνήθως** η Αργυρώ. Είναι σε χρόνο **Ενεστώτα**.

4 Τώρα μας μιλά η Αργυρώ και λέει η ίδια τι κάνει. Ξαναγράψε τα ρήματα.

Γελά**ω**, τρ.....,
χ....., ι.....,
κρύβο**μαι**, φ.....

Τα ρήματα που έγραψες χωρίζονται σε δύο κατηγορίες. Αυτά που τελειώνουν σε **-ω** και αυτά που τελειώνουν σε **-μαι**.

Παίζω με τις λέξεις

5 Διάβασε προσεκτικά το κείμενο και βρες τις αντίθετες λέξεις.

χαρούμενη ..... γελάει .....

αδύναμη ..... κρύβεται .....

6 Σχημάτισε σύνθετες λέξεις με δεύτερο συνθετικό τη λέξη «γελώ».

α΄ συνθετικό		β΄ συνθετικό	
χάσκω			= χασκογελώ
κρυφά	+	γελώ	= .....
περί			= .....

....

- Γράψε κάτω από την κάθε εικόνα όποια από τις παραπάνω λέξεις ταιριάζει.
- Φτιάξε με την ομάδα σου και διηγήσου μια σύντομη ιστορία για κάθε εικόνα.

Γράφω σωστά

7 Συμπλήρωσε τα γράμματα που λείπουν, βάζοντας τόνο όπου χρειάζεται.

Η Αργυρώ στη θάλα__α κ__τα πώς κολυμπά__, η Αργυρώ στα βράχια κρύβετ__ και μας γελά__.

8 Θυμήσου τις λέξεις του κειμένου.

γελάω - γελώ, τραγουδάω - τραγουδώ, κρύβω - κρύβομαι, φοβάμαι, πονηρός -ή -ό, αδύναμος -η -ο

Τα παιδικά μου παιχνίδια

Κάποιο απόγευμα, καθώς παίζαμε στην πλατεία του Μέτελα, πλάι στον γιαλό, μια κυρία μάς φώναξε απ' το παράθυρο του σπιτιού της και μας κάλεσε ν' ανεβούμε να μας κεράσει τσάι με βουτήματα. Όλη η παρέα, θα 'μαστε τέσσερις πέντε, ανεβήκαμε γρήγορα τις σκάλες που οδηγούσαν στο διαμέρισμα της μυστηριώδους κυρίας. Τη θυμάμαι ακόμη, καθώς είχε τα άσπρα της μαλλιά χτενισμένα προσεκτικά προς τα πίσω σε κότσο, με πρόσχαρο, ευγενικό πρόσωπο. Εκείνο που με εντυπωσίασε ήταν το επίσημο φόρεμά της και οι ευγενικοί της τρόποι.

Μας έβαλε να καθίσουμε γύρω γύρω από ένα μεγάλο καρυδένιο τραπέζι και σε λίγο έφτασε με τα σερβίτσια, το τσάι, τα βούτυρα, τις μαρμελάδες και τα βουτήματα. Όλα, φυσικά, ήταν ευρωπαϊκά, από το εξωτερικό, μιας και ήταν, όπως οι περισσότερες από το Αργοστόλι, γυναίκα και μάνα καπετάνιου. Μας περιποιόταν με μεγάλη στοργή και φαινόταν καθαρά πως έπαιρνε χαρά απ' τα χαρούμενα πρόσωπά μας...

Όταν τελειώσαμε και ετοιμαζόμασταν να φύγουμε, τότε, προφανώς για να παρατείνει την παρουσία μας, έβγαλε απ' το κομοδίνο ένα μεγάλο ξύλινο κουτί ζωγραφιστό, το τοποθέτησε στο τραπέζι και το άνοιξε. Δεκάδες πολύχρωμα γραμματόσημα μαγέψανε τα μάτια μας. «Κάθε φορά που θα έρχεστε, θα σας κάνω δώρο από δέκα γραμματόσημα στον καθένα».

Εγώ, αμέσως μετά, αγόρασα ένα χοντρό τετράδιο και άρχισα να κατατάσσω τα γραμματόσημά μου κατά χώρα και κατά σειρά. Μυήθηκα στα μυστικά του συλλέκτη και θυμάμαι ότι κάθε μέρα μετά το σχολείο και πριν βγω στη γειτονιά για να παίξω ήμουν καθισμένος μπροστά στην αγαπημένη μου συλλογή τουλάχιστον για μία ώρα. Διατήρησα αυτήν τη μανία έως ότου τελείωσα το Γυμνάσιο. Σήμερα το τετράδιο αυτό -δώρο στα εγγόνια μου- βρίσκεται φυλαγμένο στο σπίτι της κόρης μου της Μαργαρίτας.

Μίκης Θεοδωράκης, «Τα παιδικά μου παιχνίδια», από το βιβλίο *Χάριν παιδιάς*,
σε επιμέλεια Ιουλίτας Ηλιοπούλου, εκδ. Ίκαρος

Ξεκλειδώνω το κείμενο

1 Συμπλήρωσε τι κάνουν με τα γραμματόσημα τα πρόσωπα της ιστορίας.

Η κυρία	• Δείχνει στα παιδιά .... • Κάθε φορά που τα παιδιά την επισκέπτονται .....
Ο Μίκης όταν ήταν παιδί	• ....
Ο Μίκης τώρα που είναι μεγάλος	• ....

2 Για ποιους λόγους η κυρία ήθελε να παρατείνει την παρουσία των παιδιών στο σπίτι της;

3 Πώς νιώθουν με την παρουσία της κυρίας τα παιδιά;

4 Ποιος είχε αρχικά τα γραμματόσημα; Ποιοι τα απέκτησαν στη συνέχεια;
Βάλε στη σωστή σειρά τα πρόσωπα της παρένθεσης.
(η Μαργαρίτα, ο Μίκης, η κυρία, τα εγγόνια του Μίκη)

.....

Παρατηρώ και μαθαίνω

5 Συμπλήρωσε με τη λέξη που δείχνει πώς είναι:

τα μαλλιά της κυρίας: *άσπρα*
το πρόσωπο της κυρίας: .....
το φόρεμα της κυρίας: .....

οι τρόποι της κυρίας: .....
η στοργή με την οποία περιποιόταν τα παιδιά: .....

Εμφάνιση

Συμπεριφορά

6 Βρες στην τρίτη παράγραφο του κειμένου τις λέξεις που μας πληροφορούν:

για ***το μέγεθος*** του κουτιού: ..... κουτί
για ***το υλικό*** από το οποίο ήταν φτιαγμένο: ..... κουτί
για ***την εμφάνιση*** του κουτιού: κουτί .....

Οι λέξεις που συμπλήρωσες στις παραπάνω ασκήσεις λέγονται **επίθετα**. Περιγράφουν τα ουσιαστικά και μας δίνουν πληροφορίες για αυτά.

7 Διάβασε το κείμενο και συμπλήρωσε τις παρακάτω προτάσεις απαντώντας στις ερωτήσεις που είναι στις παρενθέσεις.

Καθώς παίζαμε στην πλατεία (ποιανού;) **του** ....., μια κυρία μάς φώναξε απ' το παράθυρο (τίνος;) **του** ..... της. Σήμερα το τετράδιο αυτό βρίσκεται φυλαγμένο στο σπίτι (ποιανής;) **της** ..... μου **της Μαργαρίτας**.

Τα ουσιαστικά που συμπλήρωσες απαντώντας στις ερωτήσεις **ποιανού**, **ποιανής**, **τίνος** βρίσκονται σε **γενική πτώση**.

Παίζω με τις λέξεις

8 Για να διαβάσεις το παρακάτω διαφημιστικό κείμενο, συμπλήρωσε τις λέξεις της παρένθεσης στην κατάλληλη πτώση (συλλέκτης, συλλογή, συλλεκτικός).

Θαλασσινές διαδρομές

Πηγή: φυλλάδιο του Ελληνικού Συλλεκτικού Κύκλου

Ο Ελληνικός Συλλεκτικός Κύκλος παρουσιάζει, στη ..... «Θαλασσινές διαδρομές», τέσσερα ελληνικά ιστιοφόρα ζωγραφισμένα σε εκλεκτή πορσελάνη. Μη χάσετε τη μοναδική ευκαιρία να αποκτήσετε αυτά τα πανέμορφα ..... κομμάτια.
Ο αριθμός των έργων που θα κυκλοφορήσουν είναι μικρός. Γι' αυτό κάθε ..... μπορεί να παραγγείλει μόνο μία ..... .

9 Χώρισε τις παρακάτω λέξεις σε συλλαβές:
γράμμα, γραμματόσημα, γραμματοκιβώτιο, συλλογή.
.....
.....

Τα όμοια γράμ-μα-τα χωρίζονται.

Γράφω σωστά

10 Πρόσεξε την περιγραφή της κυρίας στην πρώτη παράγραφο του κειμένου.
Συμπλήρωσε την παρακάτω πρόταση βάζοντας τα επίθετα της παρένθεσης, όπου ταιριάζουν, στο σωστό γένος και αριθμό.
(επίσημος, πρόσχαρος, μυστηριώδης, άσπρος, ευγενικός)

Θυμάμαι την ..... κυρία με τα ..... μαλλιά, το ..... πρόσωπο, το ..... φόρεμα και τους ..... τρόπους.

11 Θυμήσου τις λέξεις του κειμένου.

παίζω, το παιχνίδι, τα εγγόνια, το διαμέρισμα, τα μαλλιά, η συλλογή, το πρόσωπο, ευγενικός -ή -ό

Αύριο Ανθολόγιο

Στη νέα μας γειτονιά

Η Ελένη με την οικογένειά της μόλις μετακόμισε.
Ας γνωρίσουμε τη νέα της γειτονιά.

Το σπίτι στον Άγιο Δημήτρη θεωρήθηκε μικρό για την εξαμελή μας οικογένεια. [...] Το καινούριο μας σπίτι ήταν κι αυτό μέσα σε κτήμα, μαζί μ' άλλα δυο σπίτια, χτισμένα μακριά το ένα από το άλλο. Είχε λίγα οπωροφόρα, αρκετά κυπαρίσσια και πευκάκια. Στη μέση του δέσποζε με τη θεόρατη κορμοστασιά του το μεγαλύτερο πεύκο που έχετε δει. Τέσσερις φορές ψηλότερο από τη στέγη του σπιτιού, μ' απλωμένα τα χοντρά κλαδιά του σαν ομπρέλα. Ήταν το καμάρι της γειτονιάς. Αμέσως, στο μεγάλο πρώτο κλαδί του, κρέμασε με γερές αλυσίδες ο πατέρας μου την κούνια.

Στο μεγαλύτερο από τα τρία σπίτια έμεναν οι ιδιοκτήτες. Ο κύριος Σταμάτης με τη γυναίκα του, την κυρία Ειρήνη, και τον γιο τους, τον Παρασκευά. Ήταν συνομήλικός μου, κι απ' την πρώτη στιγμή γίναμε φίλοι και παραμένουμε μέχρι σήμερα, με τις οικογένειές μας, το ίδιο δεμένοι.

Στο τρίτο, το μικρότερο σπίτι, έμενε ο κυρ Φάνης, ο κουρέας, με τη γυναίκα του, την κυρία Οδύσσεια. Όλοι εξαιρετικοί άνθρωποι, ιδιαίτερα ο κυρ Σταμάτης. Σοβαρός, καλόψυχος κι υπομονετικός. Ποτέ δε μας μάλωσε. Πάντα μας συμβούλευε. Ήταν -ας πούμε- ο σοφός της γειτονιάς μας.

Η καινούρια παιδική μας ομάδα σε λίγες μέρες ήταν έτοιμη. Σχεδόν όλα τα παιδιά ήμασταν συνομήλικα. Μεταξύ μας υπήρχε διαφορά ένα το πολύ δύο χρόνια πάνω ή κάτω από την ηλικία μου. Η Βαρβάρα, η Αργυρώ, ο Αντώνης, ο Αλέκος, ο Στέλιος, ο Παρασκευάς κι εγώ γίναμε επτά. Πότε πότε έμπαινε στην παρέα μας κι ο Βασιλάκης -ο αδερφός μου- και ο Γιάγκος -ο αδερφός του Στέλιου- που ήτανε λίγο μικρότεροι.

Λέλα Πεταλά-Παπαδοπούλου,
Αξέχαστα χρόνια, εκδ. Πατάκη

Ξεκλειδώνω το κείμενο

1 Για ποιον λόγο μετακόμισε η οικογένεια της Ελένης σε καινούριο σπίτι;

2 Πώς ήταν η νέα γειτονιά; Ποιοι έμεναν εκεί; Συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα με λέξεις και φράσεις που μας δίνουν πληροφορίες για τους ανθρώπους, τη φύση και τα σπίτια.

Οι άνθρωποι	Η φύση	Τα σπίτια

- Παρατήρησε με τον διπλανό ή τη διπλανή σου προσεκτικά την εικόνα της προηγούμενης σελίδας και βρείτε ποια οικογένεια μένει σε ποιο σπίτι.

3 Καθώς διαβάζουμε ένα κείμενο, οργανώνουμε τις πληροφορίες που βρίσκουμε σε αυτό. Συμπλήρωσε το παρακάτω διάγραμμα βάζοντας στη σωστή θέση τις πληροφορίες για τη νέα γειτονιά της Ελένης.

Τι υπάρχει στο κτήμα;

- Δέντρα
  - οπωροφόρα
  - κυπαρίσσια
  - .....
- Σπίτια
  - το σπίτι της Ελένης και της οικογένειάς της
  - .....
  - .....

Παίζω με τις λέξεις

4 Η λέξη **δέσποζε** στο λεξικό έχει πολλές σημασίες. Κύκλωσε τη σημασία που ταιριάζει καλύτερα στο κείμενο του μαθήματος.

δεσπόζω (ρήμα) κυριαρχώ // εξουσιάζω // ξεχωρίζω

5 Συμπλήρωσε το παρακάτω κείμενο με λέξεις από την οικογένεια της λέξης **γειτονιά**, στην κατάλληλη πτώση.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΛΕΞΕΩΝ
γειτονιά, γείτονας, γειτονεύω, γειτονόπουλο, γειτονικός

Χτες όλα τα ..... μαζευτήκαμε για να παίξουμε ποδόσφαιρο στον μοναδικό ελεύθερο χώρο της ..... μας: ένα χορταριασμένο οικόπεδο, όπου οι ..... βγάζουν βόλτα τα κατοικίδιά τους.

Το παιχνίδι είχε ανάψει για τα καλά, όταν ύστερα από μια δυνατή κλοτσιά η μπάλα προσγειώθηκε στο τζάμι του μοναδικού σπιτιού, που ..... με το οικόπεδο. Μια κυρία βγήκε από το ..... σπίτι και άρχισε να μας κυνηγά με ένα σκουπόξυλο. Μέσα σε δευτερόλεπτα είχαμε όλοι σκορπίσει.

Γράφω σωστά

6 Παρατήρησε το κείμενο και συμπλήρωσε τα γράμματα που λείπουν, βάζοντας τόνο όπου χρειάζεται.

Το κ__νούριο μας σπίτ_ ήταν κι αυτό μέσα σε κτ_μα, μαζί με ά__α δύο σπίτια, χτ_σμένα μακρ_ά το ένα από το ά__ο. Είχε λίγα οπ_ροφόρα, αρκετά κυπαρί__ια και π__κάκια.

7 Θυμήσου τις λέξεις του κειμένου.

η γειτονιά, ο γείτονας, η οικογένεια, μετακομίζω, μένω,
καινούριος -α -ο, παιδικός -ή -ό, γειτονικός -ή -ό

Λεξιλόγιο

Συμπλήρωσε σωστά τα γράμματα και τους τόνους που λείπουν από τις λέξεις. Για να ελέγξεις αν τις έγραψες σωστά, δίπλωσε τη σελίδα.

Ουσιαστικά

Δ ___ τέρα

γ ___ τονας

γ ___ τονιά

διαμέρ _ σμα

ε ___ όνια

ημερολόγ ___

Κ _ ριακή

μα ___ ιά

οικογέν___α

π ___ χνίδι

Παρασκ ___ ή

Πέμπτ _

πρόσ _ πο

Σά ___ ατο

συ ___ ογή

Τ _ τάρτη

τ _ λεόραση

Τρ _ τη

φίλ _ ς

ΔΙΠΛΩΣΕ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

Επίθετα

αδ _ ναμος -η -ο

γ ___ τονικός -ή-ό

ευγεν _ κός -ή-ό

κ ___ νούριος -α -ο

π ___ δικός -ή-ό

πον _ ρός -ή-ό

Ρήματα

γελά _ , γελ _

είμ ___

έρχομ ___

κρ _ βω

κρύβομ ___

μέν _

μετακομίζ _

σκέφτομ ___

σ _ ζητώ

τραγουδά ___, τραγουδ ___

τσακώνομ ___

φοβάμ ___

χρειάζομ ___

Ουσιαστικά

Δευτέρα
γείτονας
γειτονιά
διαμέρισμα
εγγόνια
ημερολόγιο
Κυριακή
μαλλιά
οικογένεια
παιχνίδι
Παρασκευή
Πέμπτη
πρόσωπο
Σάββατο
συλλογή
Τετάρτη
τηλεόραση
Τρίτη
φίλος

ΔΙΠΛΩΣΕ ΔΕΞΙΑ

Επίθετα

αδύναμος -η -ο
γειτονικός -ή-ό
ευγενικός -ή-ό
καινούριος -α -ο
παιδικός -ή-ό
πονηρός -ή-ό

Ρήματα

γελάω, γελώ
είμαι
έρχομαι
κρύβω
κρύβομαι
μένω
μετακομίζω
σκέφτομαι
συζητώ
τραγουδάω, τραγουδώ
τσακώνομαι
φοβάμαι
χρειάζομαι

Στη γη και στη θάλασσα

1 Σπίτι με κήπον

2 Γάτος από σπίτι ζητά νέα οικογένεια

3 Οι ακροβάτες της θάλασσας

4 Γη και θάλασσα

5 Οι μικροί ταξιδιώτες ανεβαίνουν στο βουνό

Φωτ/φία: Γ. Παπαδόπουλος-Τετράδης, περ. ΓΕΩ, της εφημ. Ελευθεροτυπία

Ταξιδεύουμε στη μαγευτική φύση, στο βουνό και στη θάλασσα. Κάνουμε βόλτες σε κήπους σπιτιών στην εξοχή. Γινόμαστε φίλοι με τα ζώα.

Σπίτι με κήπον

Ήθελα να 'χω ένα σπίτι εξοχικό
μ' έναν πολύ μεγάλο κήπο - όχι τόσο
για τα λουλούδια, για τα δέντρα, και τες πρασινάδες
(βέβαια να βρίσκονται κι αυτά· είν' ευμορφότατα*)
αλλά για να 'χω ζώα. Α να 'χω ζώα!
Τουλάχιστον επτά γάτες - οι δυο κατάμαυρες,
και δυο σαν χιόνι κάτασπρες, για την αντίθεση.
Έναν σπουδαίο παπαγάλο, να τον αγροικώ*
να λέγει πράγματα μ' έμφαση και πεποίθησην*.
Από σκυλιά, πιστεύω τρία θα μ' έφθαναν.
Θα 'θελα και δυο άλογα (καλά είναι τ' αλογάκια).
Κι εξάπαντος* τρία, τέσσερα απ' τ' αξιόλογα
τα συμπαθητικά εκείνα ζώα, τα γαϊδούρια,
να κάθονται οκνά*, να χαίροντ' οι κεφάλες των.

Κωνσταντίνος Καβάφης,
Άπαντα Ποιητικά, εκδ. Ύψιλον

Φωτ/φία: R. Meazza/ON LOCATION, περ. *Γεωτρόπια*, της εφημ. *Ελευθεροτυπία*

* **ευμορφότατα**: πάρα πολύ όμορφα
* **αγροικώ**: ακούω
* **μ' έμφαση και πεποίθησην**: έντονα και με σιγουριά
* **εξάπαντος**: οπωσδήποτε
* **οκνά**: τεμπέλικα

Ξεκλειδώνω το κείμενο

1 Γιατί ο κήπος πρέπει να είναι μεγάλος και το σπίτι να βρίσκεται στην εξοχή;

2 Γράψε τα χαρακτηριστικά των ζώων του κήπου.

Ζώα	Χαρακτηριστικά
γάτες	
παπαγάλος	
γαϊδούρια	

3 Βρες πόσοι στίχοι αναφέρονται σε κάθε ζώο στο ποίημα που διάβασες.

γάτες δύο στίχοι
παπαγάλος .....
σκυλιά .....
άλογα .....
γαϊδούρια .....

4 Σε ποιο ζώο αφιερώνονται οι περισσότεροι στίχοι και γιατί;

.....

.....

Σχεδιάζω και συζητώ

5 Σε συνεργασία με τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές σου, σχεδίασε σε λευκό χαρτί του μέτρου το σπίτι του ποιήματος με τον κήπο του. Σχεδίασε δέντρα, λουλούδια ή ζώα στη θέση που επιθυμείς.

6 Ποιο από τα ζώα που αναφέρονται στο ποίημα συμπαθείς περισσότερο; Γιατί;

Φαντάζομαι και παίζω

7 Διάλεξε ένα από τα ζώα του κήπου. Με τους συμμαθητές σου που συμπαθούν το ίδιο ζώο φτιάξε μια ομάδα. Πήγαινε με την ομάδα σου σ' έναν χώρο της αίθουσας, όπου μπορείς να κινηθείς άνετα. Ο καθένας παίζει τον ρόλο του σύμφωνα με τις οδηγίες του δασκάλου.

8 Η κάθε ομάδα συζητά και παρουσιάζει ένα στιγμιότυπο από τη ζωή του ζώου που έχει διαλέξει (εκφράστε την άποψή σας: **πώς τα περνάτε**; **συμβιώνετε καλά με τα υπόλοιπα ζώα**; **τι δυσκολίες αντιμετωπίζετε**;).

Έπειτα από χρόνια...

9 Τα χρόνια έχουν περάσει και ο πληθυσμός των ζώων του κήπου έχει αυξηθεί. Ο ιδιοκτήτης του σπιτιού θέλει να μεταφέρει ορισμένα ζώα σε άλλο μέρος. Γι' αυτόν τον λόγο κάνετε γενική συνέλευση και συζητάτε το θέμα. Τι θα προτείνετε στον ιδιοκτήτη του σπιτιού;

10 Η κάθε ομάδα γράφει τις προτάσεις της σε χρωματιστό χαρτί και στο τέλος τις υπογράφει. Όλη η ομάδα διαβάζει με το κατάλληλο ύφος αυτές τις προτάσεις και τις παραδίδει στον δάσκαλο, που παίζει τον ρόλο του ιδιοκτήτη.

Παρατηρώ και μαθαίνω

Πρόσεξες ότι κάποιες λέξεις του ποιήματος έχουν χάσει κάποιο γράμμα και στη θέση του υπάρχει το σημαδάκι **'** ;

Ήθελα να **'χω** ένα σπίτι εξοχικό
μ' έναν πολύ μεγάλο κήπο.

Το σημαδάκι **'** λέγεται **απόστροφος** και μπαίνει όταν χάνεται το πρώτο ή το τελευταίο γράμμα μιας λέξης. Έτσι, ακούγονται καλύτερα οι λέξεις.

Παίζω με τις λέξεις

11 Παρατήρησε τις παρακάτω αγγελίες και διαφημίσεις και γράψε τις λέξεις που έχουν την ίδια σημασία με τη λέξη «σπίτι». Μην ξεχάσεις να γράψεις τις λέξεις αυτές μαζί με το άρθρο.

Κύθνος. **ΠΩΛΕΙΤΑΙ** πέτρινη, παραδοσιακή κατοικία, δίπλα στη θάλασσα. Τηλέφωνο για πληροφορίες...

Καλαμπάκα. **ΠΩΛΕΙΤΑΙ** οικία επιπλωμένη, σε καλή κατάσταση, με θέα τους βράχους των Μετεώρων.

Αποκτήστε κι εσείς το δικό σας σπιτικό! Στην Τράπεζά μας θα βρείτε το χαμηλότερο επιτόκιο για δάνειο πρώτης κατοικίας.

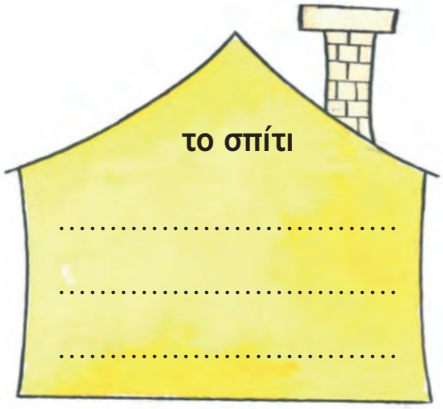

Οι λέξεις που έχουν παρόμοια σημασία λέγονται **συνώνυμες**.

Γράφω σωστά

12 Αντικαθιστώ τις εικόνες με λέξεις του ποιήματος.

Ήθελα να 'χω τουλάχιστον επτά ..... , έναν σπουδαίο ..... , τρία ..... , δύο .....

και τρία τέσσερα ..... .

13 Θυμήσου τις λέξεις του ποιήματος.

το σπίτι, ο κήπος, τα ζώα, ο σκύλος, το γαϊδούρι, συμπαθητικός -ή -ό

Γάτος από σπίτι ζητά νέα οικογένεια

Είμαι ένας κατοικίδιος γάτος έξι μηνών. Η μαμά μου με φωνάζει «Μιάαρ», αλλά η ταυτότητα στον λαιμό μου γράφει «Μάρκος». Έχω τρεις αδερφούλες και ζω προς το παρόν σε ένα μικρό σπίτι με κήπο. Η μαμά λέει ότι ανήκουμε στην ίδια οικογένεια με άλλες μεγάλες γάτες, όπως οι τίγρεις, τα λιοντάρια και οι λεοπαρδάλεις, αλλά εγώ δεν την πολυπιστεύω.

Έχω καφετί φουντωτό τρίχωμα με γκρίζες ραβδώσεις στο κεφάλι, στη ράχη και στα μπροστινά μου πόδια. Τα μάτια μου είναι γκριζοπράσινα και έχω μεγάλα, μυτερά αυτιά και περιποιημένα μουστάκια.

Φωτ/φία: από εφημ. *metro*

Όταν ήμουν μωρό, τρεφόμουν με το γάλα της μαμάς μου. Τώρα προτιμώ τις γατοτροφές με κοτόπουλο και ψάρι.

Μου αρέσουν τα χάδια και οι αγκαλιές, αλλά δε θέλω να μου πειράζουν τα αυτιά και την ουρά. Όταν θυμώνω ή φοβάμαι, χώνομαι κάτω από τον καναπέ. Το αγαπημένο μου παιχνίδι είναι να παλεύω με τα αδέρφια μου και να κυνηγώ μια μπάλα που έχει μέσα της ένα κουδουνάκι. Όταν βρίσκω ευκαιρία, σκαρφαλώνω στα κάγκελα και τα δέντρα της αυλής. Μου αρέσουν η ήσυχη ζωή και το χουζούρεμα, αλλά δε λέω όχι στις νυχτερινές βόλτες. Το βράδυ κοιμάμαι στο καλάθι μου, αλλά τις ζεστές μέρες μού αρέσει να ξαπλώνω στις καρέκλες της βεράντας. Έχω μάθει από μικρός να είμαι καθαρός και να χρησιμοποιώ για τουαλέτα ένα κουτί με άμμο. Είμαι υγιέστατος και έχω κάνει όλα μου τα εμβόλια.

Μεγάλωσα όμως και είναι πια καιρός να αποχωριστώ τους δικούς μου. Ποιος από σας θα ήθελε για παρέα ένα χαριτωμένο γάτο με καλούς τρόπους;

Συγγραφική ομάδα

Ξεκλειδώνω το κείμενο

1 Ο Μάρκος συστήνει τη δική του οικογένεια. Τι γνωρίζεις γι' αυτή;

2 Η μαμά του Μάρκου εξηγεί πως οι γάτες ανήκουν και σε μια άλλη οικογένεια. Τι εννοεί;

3 Υπογράμμισε στο κείμενο λέξεις και φράσεις που μας πληροφορούν για την εξωτερική εμφάνιση του Μάρκου.

4 Τι αρέσει και τι δεν αρέσει στον Μάρκο;

5 Συζήτησε με τον διπλανό ή τη διπλανή σου και ανακοίνωσε στην τάξη τι θα άλλαζε στην περιγραφή των συνηθειών και της συμπεριφοράς του Μάρκου, αν ήταν ένας αδέσποτος γάτος.

Γράφω τίτλους

6 Αριθμήστε τις παραγράφους του κειμένου και γράψτε έναν τίτλο για καθεμιά.

1η.....

2η.....

3η.....

4η.....

5η.....

Παρατηρώ και μαθαίνω

7 Βρες στο κείμενο τις παρακάτω προτάσεις και συμπλήρωσε τις λέξεις που λείπουν.

Είμαι ..... κατοικίδιος **γάτος** έξι μηνών.
Το αγαπημένο μου παιχνίδι είναι να κυνηγώ ..... **μπάλα**.
Ζω προς το παρόν σε ..... μικρό **σπίτι** με κήπο.

Όταν θέλουμε να μιλήσουμε γενικά και αόριστα για κάποιον γάτο, κάποια μπάλα, κάποιο σπίτι, χρησιμοποιούμε το **αόριστο άρθρο: ένας, μία, ένα**.

Προτιμώ **(τι;)** .....
Δε θέλω να μου πειράζουν **(τι;)** .....
και **(τι;)** .....

Τα ουσιαστικά που συμπλήρωσες, απαντώντας στην ερώτηση **(τι;)**, βρίσκονται σε **πτώση αιτιατική**.

Παίζω με τις λέξεις

8 Ταίριαξε τις παροιμίες με τις εικόνες.

Τρώγονται σαν τον σκύλο με τη γάτα.

Λείπει ο γάτος και χορεύουν τα ποντίκια.

Γράφω σωστά

9 Να αντιγράψεις σωστά την τρίτη παράγραφο του κειμένου.

.....

.....

.....

10 Θυμήσου τις λέξεις του κειμένου.

ο αδερφός, η αυλή, κατοικίδιος -α -ο, πειράζω, θυμώνω, σκαρφαλώνω

Οι ακροβάτες της θάλασσας

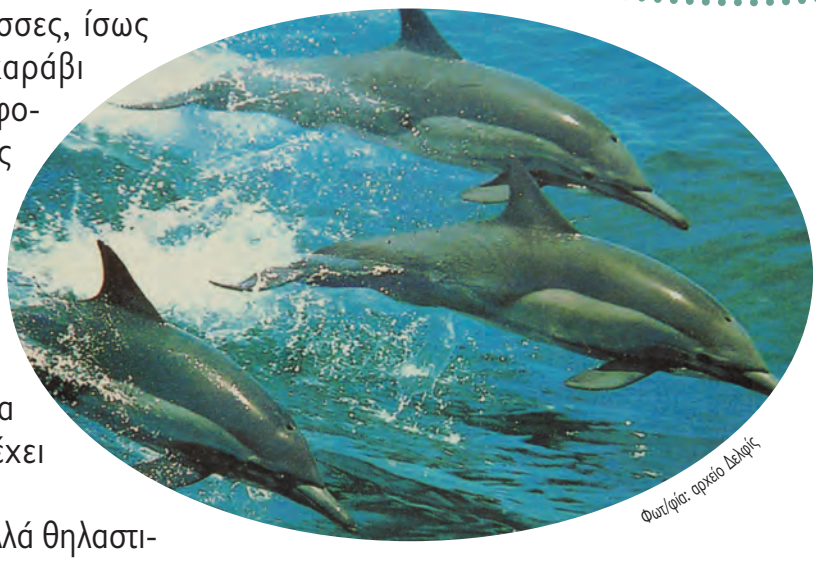

Φωτ/φία: αρχείο Δελφίς

Ταξιδεύοντας στις ελληνικές θάλασσες, ίσως έχετε δει δελφίνια να συνοδεύουν το καράβι παίζοντας με τα κύματα. Υπάρχουν διάφορα είδη δελφινιών, τα οποία ζουν σε όλες τις θάλασσες της γης. Ξεχωρίζουν από το πτερύγιο της ράχης τους που μοιάζει με μισοφέγγαρο και από το σχήμα των σαγονιών τους που δίνει την εντύπωση πως χαμογελούν. Το δυνατό τους σώμα έχει μήκος δύο με τέσσερα μέτρα. Το δέρμα τους είναι λείο και έχει συνήθως χρώμα γκρίζο.

Τα δελφίνια, επειδή δεν είναι ψάρια αλλά θηλαστικά, ανεβαίνουν στην επιφάνεια του νερού για να αναπνεύσουν. Το μοναδικό τους ρουθούνι, ο φυσητήρας, βρίσκεται ψηλά στο κεφάλι τους. Κολυμπούν με μεγάλη ταχύτητα και καταδύονται σε μεγάλα βάθη. Αγαπημένες τους λιχουδιές είναι τα μικρά ψάρια, τα καλαμάρια και οι σουπιές.

Τα δελφίνια, οι ακροβάτες της θάλασσας, χαίρονται να βουτούν, να πηδούν ψηλά και να παραβγαίνουν στο κολύμπι ακόμα και με μεγάλα πλεούμενα. Μερικές φορές τα δελφίνια έρχονται κοντά στους ανθρώπους για συντροφιά. Δεκάδες ιστορίες λέγονται για δελφίνια που έχουν σώσει ναυαγούς ή έχουν οδηγήσει βάρκες που είχαν χαθεί στην καταιγίδα.

Τα δελφίνια ζουν σε ομάδες και γεννούν ένα μωρό κάθε ένα με δύο χρόνια. Ζουν 20 ως 40 χρόνια και έχουν ελάχιστους φυσικούς εχθρούς. Ο αριθμός τους όμως στη Μεσόγειο θάλασσα έχει μειωθεί σημαντικά. Κύριες αιτίες: η θαλάσσια ρύπανση και τα δίχτυα των ψαράδων που τα παγιδεύουν κάτω από το νερό.

Συγγραφική ομάδα

Πηγή: φυλλάδιο WWF

Τα τέσσερα είδη δελφινιών που συναντούμε στις ελληνικές θάλασσες

Ξεκλειδώνω το κείμενο

1 Γιατί στον τίτλο του κειμένου τα δελφίνια ονομάζονται ακροβάτες της θάλασσας;

2 Διάβασε τις παρακάτω ιστορίες με πρωταγωνιστές τα δελφίνια και απάντησε στις ερωτήσεις.

- Πώς συμπεριφέρονται τα δελφίνια στις δύο ιστορίες;
- Ποια ιστορία είναι ένα σύγχρονο πραγματικό γεγονός και ποια ανήκει στην αρχαία ελληνική μυθολογία;

Λέγεται πως τα δελφίνια αγαπούν τη μουσική. Όταν ο μεγάλος κιθαρωδός της αρχαιότητας Αρίωνας επέστρεψε με πλοίο από μουσικούς αγώνες στη Σικελία, έπεσε θύμα ληστών. Αυτοί, αφού τον λήστεψαν, ήθελαν να τον πετάξουν στη θάλασσα. Ο Αρίωνας ζήτησε να τραγουδήσει προηγουμένως με τη λύρα του. Η μουσική του γοήτευσε τόσο τα δελφίνια, ώστε ακολούθησαν το πλοίο. Όταν οι ληστές έριξαν τον Αρίωνα στη θάλασσα, ένα από τα δελφίνια πήρε τον κιθαρωδό στην πλάτη του και τον οδήγησε σώο στη στεριά.

Παιδική Εγκυκλοπαίδεια ΑΛΦΑ

Δελφίνι και αναβάτης, 475-450 π.Χ., *Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο*

Φωτ/φία: D. Altan/ISSARIS, περ. ΓΕΩ

Δελφίνι σώζει αγόρι από πνιγμό

Ένα δελφίνι έσωσε δεκατετράχρονο αγόρι από πνιγμό στην Αδριατική θάλασσα, ωθώντας το προς στην επιφάνεια και μεταφέροντάς το σε παραπλέον σκάφος. Το παιδί που δεν μπορούσε να κολυμπήσει είπε ότι έπεσε από το σκάφος, καθώς έκανε ιστιοπλοΐα με τον πατέρα του στον κόλπο της Μανφρεδόνιας. Το δελφίνι ζει στα νερά του κόλπου για χρόνια, λένε οι ντόπιοι, και το έχουν ονομάσει «Φίλιππο».

Ιταλία (Πρακτορείο Ειδήσεων Ρόιτερ)

Παρατηρώ και μαθαίνω

Τα άρθρα **τις** και **της** γράφονται διαφορετικά.

Τα δελφίνια ζουν σε όλες **τις** θάλασσες **της** γης.

Όταν μιλάμε για πολλές, γράφουμε το άρθρο **τις**.
Όταν μιλάμε για μία, γράφουμε το άρθρο **της**.

Παίζω με τις λέξεις

3 Τι φανερώνει η λέξη δελφίνι στις παρακάτω προτάσεις;

Με **«ιπτάμενο δελφίνι»** μεταφέρθηκε ασθενής από τη Σκόπελο στον Βόλο.

Ένα **δελφίνι** βρέθηκε χτες τραυματισμένο στο λιμάνι της Μήλου.

Ψαροταβέρνα **«Το Δελφίνι»**. Απολαύστε τα πιο φρέσκα θαλασσινά παρατηρώντας από τη βεράντα μας τα **δελφίνια** του Αμβρακικού κόλπου.

- Πού θα μπορούσες να διαβάσεις ή και να ακούσεις τις παραπάνω προτάσεις;

Γράφω σωστά

4 Συμπλήρωσε το κείμενο.

Ο αριθμός των δελφινιών στη Μεσόγειο θάλασσα έχει μειωθεί σημαντικά.
Κύριες αιτίες: .....
.....

5 Σχημάτισε δύο οικογένειες με τις παρακάτω λέξεις.

κολυμπώ, ψάρι, κολύμπι, ψαρεύω, ψαρόβαρκα, κολυμβητής

.....

.....

Γη και θάλασσα

Η γη είναι καλή με τους χειμώνες της, τα δάση,
τις μεγάλες πολιτείες, τα χωράφια, τα εργοστάσια…
Η θάλασσα είναι καλή με τα υπερωκεάνια,
τα κοπάδια τα χέλια που ψάχνουν τις πόρτες των ποταμιών,
με τις βαρκούλες στα μικρά λιμάνια, τις φουρτούνες,
τα πουλιά που χτενίζουν τα άγρια μαλλιά της…
Δες τα παιδιά καθώς τις ζωγραφίζουν
μ' ένα χοντρό καταγάλαζο κραγιόνι.
Η γη κι η θάλασσα μητέρα
ενώνουν τους ανθρώπους.

Απόσπασμα από το ποίημα του Τίτου Πατρίκιου
«Γη και θάλασσα», στο βιβλίο *Ποιήματα Ι, 1943-1953*, εκδ. Κέδρος

ΔΙ τάξη, 1ο Δημ. Σχ. Παροικιάς Πάρου, από έκδοση του Υπουργείου Αιγαίου

Ξεκλειδώνω το κείμενο

1 Ποιες εικόνες μπορείς να φανταστείς διαβάζοντας το ποίημα; Ζωγράφισε μία από αυτές συνοδεύοντάς τη με στίχους του ποιήματος.

2 Τι είναι οι πόρτες των ποταμιών;

3 Πώς ενώνουν τους ανθρώπους η γη και η θάλασσα;

Παρατηρώ και μαθαίνω

Στο ποίημα πρόσεξα ότι υπάρχουν τρεις τελείες (...) και το σημάδι (,). Σε τι μας βοηθούν;

Η γη είναι καλή με τους χειμώνες της, τα δάση, τις μεγάλες πολιτείες, τα χωράφια, τα εργοστάσια...

Με τα **αποσιωπητικά** (...) σταματάμε μια πρόταση επειδή αυτός που τη διαβάζει θα καταλάβει ποια είναι η συνέχεια. Συχνά σταματάμε έτσι την πρόταση επειδή νιώθουμε έντονα συναισθήματα γι' αυτό που λέμε.

Με το **κόμμα** (,) σταματάμε λιγάκι τη φωνή μας μέσα στην πρόταση, όταν θέλουμε να χωρίσουμε λέξεις ή φράσεις που είναι στη σειρά. Κόμμα βάζουμε και σε μικρότερες προτάσεις που εξηγούν κάτι μέσα σε μια μεγαλύτερη πρόταση.

Παίζω με τις λέξεις

4 Παρατήρησε τις παρακάτω εικόνες και γράψε ένα επίθετο το οποίο θα περιγράφει τη θάλασσα σε αυτές.

Φωτ/φία: Φυλλάδιο Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Φωτ/φία: Γ. Κλάπας / ΕΟΤ

Φωτ/φία: Χ. Καζόλης

....

5 «Χτες με ρώτησε η δασκάλα για τα δελφίνια κι εγώ, επειδή δεν είχα διαβάσει, **τα έκανα θάλασσα**».

- Στο παραπάνω κείμενο η φράση «**τα έκανα θάλασσα**» σημαίνει:
  α. Μίλησα για τη θάλασσα.
  β. Δεν έδωσα σωστή απάντηση.
  γ. Απάντησα σωστά, τέλεια.

- Διηγήσου ένα περιστατικό από τη ζωή σου (στο σχολείο, στο σπίτι, στις δραστηριότητές σου) όπου «τα έκανες θάλασσα».

Γράφω σωστά

6 Γράψε δύο στίχους από το ποίημα που σου αρέσουν περισσότερο.

.....

.....

7 Βάλε σε αλφαβητική σειρά τις παρακάτω λέξεις του ποιήματος.

γη, θάλασσα, ποτάμι, ενώνω, πολιτεία

.....

Οι μικροί ταξιδιώτες ανεβαίνουν στο βουνό

Σαν έφτασαν σε μια ράχη, τους καλωσόρισε ο κρύος αέρας. Αυτός ο αέρας είχε περάσει από κάθε κορφή και κάθε λαγκαδιά. Τον πήραν με βαθιά αναπνοή.

Πουλάκια με άσπρη τραχηλιά κουνούσαν την ουρά τους στους θάμνους κι ύστερα έφευγαν με γοργό λαρυγγισμό. Ένα κατσίκι κατάμαυρο έστεκε στην κόψη του βράχου.

Οι βράχοι σχημάτιζαν σχήματα σαν θεόρατα σπίτια, που δεν ξέρεις ποιος τα κατοικεί. Οι γκρεμοί ήταν φυτεμένοι με πουρνάρια και κουμαριές. Αλλού κατέβαιναν γυμνοί και απότομοι, σαν να τους είχες κόψει με σπαθί.

Ο βράχος απάνω στον βράχο, ο λόφος απάνω στον λόφο σχημάτιζαν το βουνό. Πελώρια ήταν όλα. Και σ' αυτό το ύψος ανέβαινε με στροφές, όλο ανέβαινε, ο δρόμος.

Ευτυχισμένοι σε τούτο το θέαμα οι μικροί ταξιδιώτες, κοίταξαν προς τις κορφές. Ένας τους φώναξε: «Γεια σας, ψηλά βουνά!».

Ζαχαρίας Παπαντωνίου, *Τα ψηλά βουνά*, εκδ. Εστία

Φωτ/φία: Γ. Παπαδόπουλος-Τετράδης, περ. ΓΕΩ, της εφημ. *Ελευθεροτυπία*

Τίτλος:.....

.....

Φωτ/φία: Χ. Κατσάρα, περ. ΓΕΩ, της εφημ. *Ελευθεροτυπία*

Τίτλος:.....

.....

Φωτ/φία: Γ. Παπαδόπουλος-Τετράδης, περ. ΓΕΩ, της εφημ. *Ελευθεροτυπία*

Τίτλος:.....

.....

Ξεκλειδώνω το κείμενο

1 Διάλεξε φράσεις και προτάσεις του κειμένου που θα μπορούσες να βάλεις για τίτλο στις φωτογραφίες.

2 Άλλες φορές το βλέμμα των ταξιδιωτών κοιτάζει ψηλά και άλλες φορές προς τα κάτω. Σημείωσε τι βλέπουν κάθε φορά.

Προς τα πάνω: .....

.....

.....

Προς τα κάτω: .....

.....

.....

3 Με τι μοιάζουν οι βράχοι;

.....

4 Πώς νιώθουν στην εκδρομή τους οι μικροί ταξιδιώτες;

.....

Γράφω τίτλους

5 Αριθμήστε τις παραγράφους του κειμένου και γράψτε έναν τίτλο για καθεμιά.

1η .....

2η .....

3η .....

4η .....

5η .....

Παίζω με τις λέξεις

6 Βρες και υπογράμμισε στο κείμενο τις παρακάτω λέξεις. Έπειτα γράψε δίπλα από την κάθε λέξη μία συνώνυμή της από την απέναντι λίστα λέξεων:

τραχηλιά .....

λαρυγγισμός .....

λαγκαδιά .....

γοργός .....

θεόρατος .....

ράχη .....

κόψη .....

κελάηδημα
κοιλάδα
λαιμός
πελώριος
άκρη
γρήγορος
πλαγιά
οροσειρά

Γράφω σωστά

7 Συμπλήρωσε τα λόγια του μικρού ταξιδιώτη από την τελευταία παράγραφο του κειμένου.

Ευτυχισμένοι σε τούτο το θέαμα οι μικροί ταξιδιώτες, κοίταξαν προς τις κορφές.

Ένας τους φώναξε: .....

8 Βάλε σε αλφαβητική σειρά τις παρακάτω λέξεις του κειμένου.

γκρεμός, βράχος, αέρας, βουνό, λόφος, θάμνος, λαγκαδιά

.....

.....

Φωτ/φία: Χ. Καζόλης, από το βιβλίο Λήμνος: Εικόνες και φύση

Λεξιλόγιο

- Γράψε σε κάθε κουτί τα επίθετα που ταιριάζουν. Μπορείς να επιλέξεις επίθετα από τον παρακάτω πίνακα ή να βρεις και δικά σου.

άγριος -α -ο
γέρικος -η -ο
γρήγορος -η -ο
έξυπνος -η -ο
ευρύχωρος -η -ο
ευωδιαστός -ή -ό
ήμερος -η -ο
κατοικίδιος -α -ο
μεγάλος -η -ο
όμορφος -η -ο
πέτρινος -η -ο
ωραίος -α -ο

Σπίτι

.....
.....
.....
.....
.....

Κήπος

.....
.....
.....
.....
.....

Γάτα

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Δελφίνι

.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Συμπλήρωσε τις παρομοιώσεις με το όνομα του κατάλληλου ζώου.

Γρήγορη σαν .....
Δυνατός σαν .....
Πονηρή σαν .....
Περπατάει αργά σαν .....
Κολυμπάει σαν .....
Γλιστράει σαν .....

Ο κόσμος γύρω μας

1 Πώς υιοθετήσαμε ένα κομμάτι γης

2 Τα χαρτιά ανακυκλώνονται!

3 Το τετράδιο ζωγραφικής

Το φυσικό περιβάλλον γύρω μας είναι πηγή ζωής και ομορφιάς. Προστατεύοντας το περιβάλλον προστατεύουμε τη ζωή.

Τα παιδιά υιοθετούν και προστατεύουν δημόσιους χώρους! Συμμετέχουν στην ανακύκλωση. Συζητούν για την καθαριότητα!

Πώς υιοθετήσαμε ένα κομμάτι γης

Απέναντι απ' το σχολείο μας είναι ένα παλιό οικόπεδο, που κανένας δεν ξέρει τους ιδιοκτήτες του και που λίγο πολύ έχει γίνει σκουπιδότοπος. Όλες οι γάτες και τα σκυλιά της γειτονιάς εκεί μαζεύονται και σκαλίζουν τα σκουπίδια που πετάνε διάφοροι. Τις ζεστές μέρες είναι να πιάνεις τη μύτη σου!

Την ιδέα την είχε η Σόνια, και όλοι ενθουσιαστήκαμε. Βάλαμε κι ένα ωραίο κομμάτι στην εφημερίδα μας ανακοινώνοντας την υιοθεσία του οικοπέδου. Καλέσαμε όλες τις τάξεις να μας βοηθήσουν. Πρώτα απ' όλα, τηλεφωνήσαμε στον Δήμο και ζητήσαμε να καθαρίσει το οικόπεδο από τα σκουπίδια και να βάλει στη γωνία του έναν κάδο απορριμμάτων.

Η αλήθεια είναι πως το οικόπεδο άλλαξε όψη. Ο πατέρας ενός παιδιού της ΣΤ΄ τάξης ήρθε μ' ένα μηχάνημα και καθάρισε όλο το οικόπεδο από πέτρες και παλιοσίδερα, που ήταν εκεί χρόνια τώρα.

Τα παιδιά της Ε΄ τάξης φτιάξανε μια ωραία πινακίδα, που ο πατέρας του Νίκου απ' την τάξη τους, που είναι ξυλουργός, την έστησε στη μέση του οικοπέδου πάνω σ' έναν στύλο, έτσι ώστε να τη βλέπουν όλοι.

Η πινακίδα έγραφε:

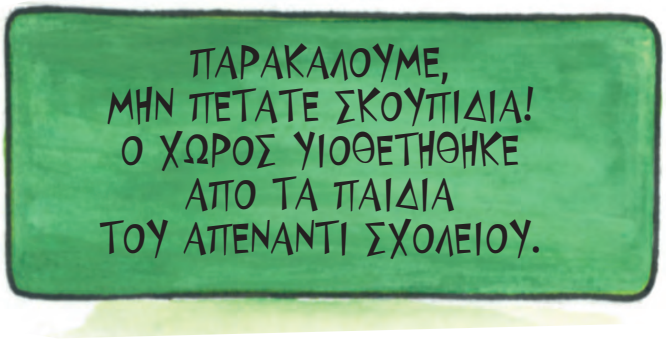

[…] Σ' ένα σημείο το οικόπεδο είχε δύο δέντρα, που ήταν σχεδόν ξεραμένα. Τα κλαδέψαμε, τα ποτίσαμε και πήραν τ' απάνω τους. Ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων μάς χάρισε ένα λάστιχο για το πότισμα κι ένα σπιτάκι ξύλινο για τα πουλιά. Βάζαμε σποράκια και νερό σχεδόν κάθε μέρα, και σε λίγο καιρό, δε θα το πιστέψετε, άρχισαν να έρχονται πουλιά στο σπιτάκι και πάνω στα δέντρα.

Μέχρι το τέλος της σχολικής χρονιάς το οικόπεδο από σκουπιδότοπος έγινε λουλουδότοπος. Σαν ανθίσανε τα πρώτα μας λουλούδια, ήρθε και ο Δήμαρχος και μας ευχαρίστησε που φροντίζουμε τη γειτονιά, κι υποσχέθηκε να ποτίζει ο Δήμος τα λουλούδια και το χορτάρι το καλοκαίρι που θα είμαστε διακοπές.

Έχει δίκιο η δασκάλα! Μπορεί να μην μπορείς να φτιάξεις όλο τον κόσμο, αλλά το απέναντι οικόπεδο το κάναμε «παράδεισο», και μάλιστα –όπως είπε και η γυναίκα του διευθυντή μας, που είναι πολύ ζωόφιλη– «παράδεισο των πουλιών».

Ναννίνα Σακκά-Νικολακοπούλου, *Το βιβλιόδεντρο*, εκδ. Φυτράκη

Ξεκλειδώνω το κείμενο

1 Υπογράμμισε στο κείμενο τις λέξεις και τις φράσεις που σε βοηθούν να καταλάβεις ποια ήταν τα προβλήματα με το οικόπεδο.

2 Γιατί τα παιδιά αποφάσισαν να υιοθετήσουν το παλιό οικόπεδο;

3 Για να πραγματοποιηθεί η ιδέα της Σόνιας, συνεργάστηκαν και δούλεψαν μαζί πολλοί άνθρωποι. Γράψε έναν σύντομο τίτλο για τις δραστηριότητες που ανέλαβε ο καθένας για το οικόπεδο.

Η τάξη της Σόνιας .....

Οι μαθητές της Ε΄ τάξης .....

Ο πατέρας ενός παιδιού .....

Ο Σύλλογος Γονέων .....

Ο Δήμος .....

4 Πώς ήταν το οικόπεδο πριν αναλάβουν τα παιδιά να το προστατεύσουν;
Πώς έγινε μετά τις προσπάθειες όλων;

5 Πριν τηλεφωνήσουν στον Δήμο, τα παιδιά συζήτησαν στην τάξη. Αποφάσισαν τι θα ζητήσουν από τον δήμαρχο και γιατί. Συζητήστε στην τάξη μερικές προτάσεις που θέλετε να κάνετε στον δικό σας Δήμο.

Τι ζητάμε; .....

.....

Για ποιους λόγους; (γιατί, επειδή) .....

.....

.....

.....

.....

.....

Παίζω με τις λέξεις

6 Στον Δήμο που μένεις δημιουργήθηκαν προβλήματα με την καθαριότητα. Διάβασε παρακάτω τι έγραψε η τοπική εφημερίδα. ....

Έληξε η απεργία των υπαλλήλων της καθαριότητας

Επιτέλους! Τα απορριμματοφόρα του Δήμου βγήκαν για να μαζέψουν τα σκουπίδια. Η κατάσταση είχε γίνει ανυπόφορη. Οι κάδοι απορριμμάτων είχαν γεμίσει και η δήμαρχος καλούσε τους δημότες να μην κατεβάζουν τα σκουπίδια τους στους δρόμους. Οι υπάλληλοι της καθαριότητας, που απεργούσαν γιατί δεν είχαν πληρωθεί τους τελευταίους τρεις μήνες, δικαιώθηκαν.

- Τηλεφωνείς σε έναν φίλο σου για να του πεις τα νέα που διάβασες στην εφημερίδα. Τον ρόλο του φίλου σου μπορεί να τον παίξει ο διπλανός σου.

- Αντιστοίχισε κάθε λέξη της πρώτης στήλης με μια **συνώνυμη** λέξη ή φράση από τη δεύτερη στήλη:

Σκουπίδια •	• Απορριμματοφόρο
Σκουπιδοτενεκές •	• Απορρίμματα
Σκουπιδιάρικο •	• Κάδος απορριμμάτων
Σκουπιδιάρης •	• Χώρος ταφής απορριμμάτων
	• Υπάλληλος καθαριότητας

Γράφω σωστά

7 Αντίγραψε την πινακίδα που έφτιαξαν τα παιδιά της Ε΄ τάξης.

8 Βάλε σε αλφαβητική σειρά τις παρακάτω λέξεις.
σκουπίζω, σκουπιδότοπος, σκουπίδι, απορρίμματα, απορριμματοφόρο

.....

Τα χαρτιά ανακυκλώνονται!

Τι είναι αυτή η φασαρία που ακούγεται μέσα από τον Κάδο Ανακύκλωσης; Ας πλησιάσουμε λίγο…

Άουτς!… Κρατς!… Μπαμ μπουμ!… Χρατς χρουτς!… Ωχ, ωχ!…

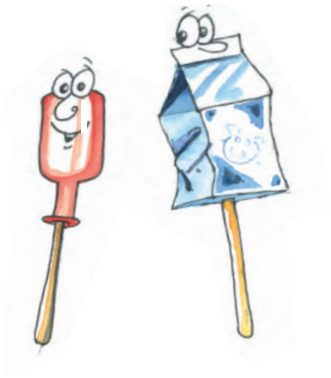

Κάδος: Ε, σταματήστε επιτέλους τη φασαρία! Μου πήρατε τ' αυτιά! Τίποτα δε σέβεστε πια!

Εφημερίδα: Μα, κύριε Κάδε, υπάρχει πολύς συνωστισμός εδώ μέσα, θα σκάσουμε. Πώς να το ανεχτώ αυτό εγώ, μια σοβαρή Εφημερίδα μεγάλης κυκλοφορίας;

Τετράδιο: Α, για να σας πω, αρκετά σας ανέχτηκα! Για να τσακωνόμαστε μας έφεραν εδώ;

Χαρτί γραφομηχανής: Γκουχ γκουχ! (*βήχει*). Μη φωνασκείτε, περικαλώ! Εγώ θα σας εξηγήσω: ευρισκόμεθα εδώ διά να περισυλλεγώμεν, να διαλεχθώμεν, να ανακυκλωθώμεν και να ξαναγίνομεν χρήσιμα εις την κοινωνίαν χαρτοπροϊόντα!

Αυγοθήκη: Ποπό, μόρφωση! Αυτό θα πει να έχεις θείτσα γραφομηχανή.

Βιβλίο: Προς το παρόν, κυρία Αυγοθήκη μου, πείτε στην ξαδέρφη σας να μην ανησυχεί. Όλα εμείς τα χαρτοπροϊόντα θα πάμε για ανακύκλωση. Ο κυρ Κάδος μάς φιλοξενεί προσωρινά. Θα έρθουν οι φίλοι μας από την Οικολογική Ομάδα, θα μας φορτώσουν στο φορτηγάκι τους και μετά…

Φάκελος αλληλογραφίας: Μετά… τέρμα η ξάπλα αγκαλιά με το Γραμματόσημο!

Βιβλίο: Μη με διακόπτεις, Φάκελε! Μετά θα μας πάνε στην αποθήκη, θα ξεχωρίσουν τα λευκά χαρτιά από τα σκούρα και τα χρωματιστά, τα χοντρά χαρτόνια από τα λεπτά, τα εξώφυλλα των βιβλίων από τις εσωτερικές τους σελίδες. Θα ξεχωρίσουν, επίσης, τα γυαλιστερά χαρτιά περιτυλίγματος, τις αφίσες και τα χαρτιά συσκευασίας, γιατί αυτά δεν μπορούν να ανακυκλωθούν, και μετά…

Χαρτοσακούλα: Μετά τη διαλογή, θ' αλλάξουμε ζωή; Αχ, τι καλά! Πάντοτε ήθελα από Χαρτοσακούλα να γίνω μια τσαχπίνα Σερπαντίνα!

Βιβλίο: Σωπάστε επιτέλους να ολοκληρώσω, γιατί θα με πιάσουν τα νεύρα μου και θα γίνει… του Χαρτοπόλεμου εδώ μέσα! Λοιπόν, μετά τη διαλογή, θα μας πάνε στο εργοστάσιο χαρτοποιίας, θα μας κάνουν χαρτοπολτό και, αφού καθαριστούμε και ξαναγίνουμε χαρτί, τότε… θ' αναλάβουμε καινούρια αποστολή. Ουφ, τα είπα όλα και… καθάρισα!

Χαρτόκουτο: Υπέροχα, από μικρός ήθελα να διορθώσω τη σιλουέτα μου! Αυτή η γραμμή δε με κολακεύει καθόλου! Λύστε μου όμως μια απορία: σε τι βοηθάει η ανακύκλωση τους ανθρώπους;

Εφημερίδα: Μα πού ζεις εσύ; Δεν ξέρεις ότι, ανακυκλώνοντας το χαρτί, οι άνθρωποι προστατεύουν τα δάση, και γενικότερα τη φύση, και απολαμβάνουν καθαρότερες τις γειτονιές και τις πόλεις τους; Δεν ξέρεις ότι όλα εμείς τα χαρτοπροϊόντα είμαστε παιδιά των δέντρων κι ότι, αν οι άνθρωποι συνεχίσουν να τα κόβουν για να μας φτιάξουν, στο τέλος δε θα βρίσκουν οξυγόνο ν' αναπνεύσουν;

Χαρτόκουτο: Φτάνει, φτάνει, κατάλαβα! Όλοι μαζί (*τραγουδιστά*):

Θα σε πάρω να φύγουμε
σ' άλλη γη, σ' άλλα μέρη
αγκαλιά για να λιώσουμε
χαρτοσούπα να γίνουμε
και τα δάση να σώσουμε
χαρτονένιο μου ταίρι!

Αλουμινόκουτο: Ε, ψιτ! Πού πάτε και μας αφήνετε; Τι θ' απογίνουμε εμείς τ' Αλουμινόκουτα των αναψυκτικών κι οι ξαδέρφες μας οι Κονσέρβες;

Χαρτιά *(όλοι μαζί):* Αα, το καλό που σας θέλουμε! Εσείς να γυρίσετε στους κάδους σας και να πείτε να σας γράψουν ένα δικό σας έργο. Αυτό ήταν το δικό μας!

Διασκευασμένα αποσπάσματα από το κείμενο για κουκλοθέατρο της Εύης Τσιτιρίδου, στο ένθετο «Οι ερευνητές» της εφημερίδας *Η Καθημερινή*

Ξεκλειδώνω το κείμενο

1 Τι χρειαζόμαστε για να παίξουμε κουκλοθέατρο;

2 Συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα για να καταλάβουμε καλύτερα την υπόθεση της ιστορίας του κουκλοθέατρου.

Το έργο

Τίτλος:

Πού βρίσκονται οι ήρωες του έργου;

Οι ήρωες του έργου:

Ποιο είναι το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι ήρωες του έργου;

Πώς λύνεται τελικά το πρόβλημα;

3 Ο ήρωας-Βιβλίο στο κουκλοθέατρο περιγράφει τη διαδικασία της ανακύκλωσης του χαρτιού. Διάβασε προσεκτικά τα λόγια του και βάλε στη σωστή σειρά τις λέξεις της παρένθεσης.
(κάδος ανακύκλωσης, χαρτοπολτός, διαλογή, καινούριο χαρτί)

.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....

4 Διάβασε τα λόγια της Εφημερίδας στη σελίδα 69 και υπογράμμισε γιατί πρέπει να γίνεται ανακύκλωση χαρτιού. Στη συνέχεια συμπλήρωσε τον πίνακα:

Εφημερίδα: Πρέπει να συμμετέχουμε στην ανακύκλωση χαρτιού, διότι
.....
.....
.....

5 Τι θα έλεγες στους γονείς σου για να τους πείσεις να ανακυκλώνουν κι αυτοί το χαρτί που πετάνε;

Εκφράζομαι με το σώμα μου

6 Με τον διπλανό σου ή τη διπλανή σου διαλέξτε έναν από τους ήρωες του έργου και παρουσιάστε:

- ένα στιγμιότυπο για να δείξετε τη χρησιμότητα του ήρωα πριν γίνει σκουπίδι. Ο ένας παριστάνει με το σώμα του αυτό το αντικείμενο και ο άλλος δείχνει πώς το χρησιμοποιούμε.
- ένα στιγμιότυπο για να δείξετε τι θα ήθελε να γίνει ο ήρωας μετά την ανακύκλωση.

Οι συμμαθητές σας προσπαθούν να μαντέψουν τι παρουσιάζετε κάθε φορά.

Παίζω με τις λέξεις

7 Η ακροστιχίδα της ανακύκλωσης.

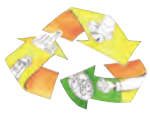

Α _ _ _ _ _ _ _ _ _ _	Λέγονται αλλιώς τα σκουπίδια.
Ν _ _ _	Και τα… των θαλασσών μολύνονται από τα σκουπίδια.
Α _ _ _ _ _ _ _ _	Από αυτό το υλικό φτιάχνονται τα κουτιά των αναψυκτικών.
Κ _ _ _	Σ' αυτόν πρέπει να ρίχνουμε τα σκουπίδια μας.
Υ _ _ _ _	Το χαρτί, το γυαλί, το αλουμίνιο είναι… που ανακυκλώνονται.
Κ _ _ _ _ _	Ας κρατήσουμε την πόλη μας…
Λ _ _ _	Η ανακύκλωση είναι μια… στο πρόβλημα των σκουπιδιών.
Ω _ _ _ _ _ _	Ποτάμια, λίμνες, θάλασσες και… απειλούνται από τα σκουπίδια.
Σ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _	Λέγεται αλλιώς το απορριμματοφόρο.
Η _ _ _ _	Κάθε άνθρωπος παράγει περίπου ένα κιλό σκουπίδια την…

Το τετράδιο ζωγραφικής

– **Ά**μα μεγαλώσω, θα γίνω ζωγράφος, έλεγε πάντα η Καιτούλα.
Κι όλο έφτιαχνε στο τετράδιό της διάφορα σχέδια και γέμιζε τα φύλλα με χρώματα. Πράσινα, κίτρινα, κόκκινα και μπλε. Ήξερε και να τ' ανακατεύει. Να βάζει λίγο κίτρινο ή άσπρο για να ξανοίξει μια φιγούρα. Κι άμα ήθελε να τη σκουρύνει, έβαζε καφέ ή μαύρο. Σαν σωστός ζωγράφος. Να δεις που, άμα ανακάτευε το πράσινο με το μπλε, γινόταν ένα παράξενο χρώμα, πολύ παράξενο! Ήξερε πολλά τέτοια ανακατώματα στα χρώματα. Και της άρεσαν όλα τούτα τόσο πολύ, που ξεχνιόταν εντελώς. Πέρναγε ατέλειωτες ώρες σκυμμένη στο τετράδιό της. Κι η μαμά της έβρισκε την ευκαιρία να κάνει του κόσμου τις δουλειές.
– Τι είναι αυτό; τη ρώτησε σαν πήγε κοντά της.
– Θάλασσα, δεν τη βλέπεις; Έγινε λίγο σκούρα, γι' αυτό δεν τη γνώρισες. Τι να γίνει! Χύθηκε μέσα πετρέλαιο. Πολύ πετρέλαιο, από ένα καράβι που ναυάγησε. Γι' αυτό έχει τέτοιο χρώμα. Τα ψάρια πέθαναν όλα, δεν έμεινε τίποτα ζωντανό. Είναι μια νεκρή θάλασσα, έτσι την είπε ο μπαμπάς.
– Κι αυτό το κόκκινο τι είναι; ξαναρώτησε η μαμά της.
– Βαρκούλα.
– Δεν ξεχωρίζει και τόσο. Γιατί δε βάζεις κι έναν άνθρωπο μέσα; Τι ζωγράφος θα γίνεις;
– Άνθρωπος μέσα σ' αυτήν τη βάρκα, τι να κάνει; Ούτε να ψαρέψει μπορεί ούτε να κολυμπήσει σε τέτοια νερά.
– Να πάει περίπατο.
– Δεν του κάνει όρεξη, σου λέω. Δε θέλει να κάνει βόλτα στη νεκρή θάλασσα, είπε θυμωμένη η Καιτούλα.
– Τότε να πάρει τη βάρκα του και να πάει σ' άλλη θάλασσα, καθαρότερη.
– Εύκολο σου φαίνεται να φύγει; Εδώ έχει τους δικούς του, το σπίτι του και τη δουλειά του. Τον αγαπάει τον τόπο του, καταλαβαίνεις; Πώς να τ' αφήσει όλ' αυτά; Κάθεται μόνος του στην παραλία και κλαίει.

– Πού είναι; Εγώ δεν τον βλέπω πουθενά, είπε η μαμά της.
– Να τος, της απάντησε, και στο λεπτό τον ζωγράφισε. Κάθεται μαζεμένος και δε φαίνεται καλά. Θυμάται τη θάλασσα όπως ήταν πριν και λυπάται που τη βλέπει τώρα έτσι.

Άννα Σαφιλίου, *Καινούρια και αναπάντεχα*,
εκδ. Κέδρος

Ξεκλειδώνω το κείμενο

1 Ποιον τίτλο θα έβαζες στο έργο της Καιτούλας;

2 Τι χρώματα έχει η ζωγραφιά της και γιατί;

3 Γιατί είναι λυπημένος ο άνθρωπος της ζωγραφιάς;

4 Αν η θάλασσα δεν είχε μολυνθεί, τι θα άλλαζε στη ζωγραφιά της Καιτούλας και γιατί;

Παρατηρώ και μαθαίνω

Ορισμένες λέξεις του κειμένου
πότε παίρνουν **ν** στο τέλος και πότε όχι.

– Τι είναι αυτό; **τη** ρώτησε σαν πήγε κοντά της.
– Είναι μια νεκρή θάλασσα, έτσι **την** είπε ο μπαμπάς.
– Κι αυτό το κόκκινο τι είναι;
– Βαρκούλα.
– **Δεν** ξεχωρίζει και τόσο. Γιατί **δε** βάζεις κι **έναν** άνθρωπο μέσα;

Οι λέξεις **τον**, **στον**, **έναν**, **αυτόν**, **σαν**
διατηρούν το **ν** πάντοτε.
Οι λέξεις **δεν**, **την**, **στην**, **αυτήν**, **μην**
διατηρούν το **ν** όταν η επόμενη λέξη
αρχίζει από **φωνήεν** ή
από τα σύμφωνα **κ**, **π**, **τ**,
τα διπλά **ξ**, **ψ**
και τα δίψηφα **μπ**, **ντ**, **γκ**.

Και γιατί κάποιες μονοσύλλαβες λεξούλες παίρνουν τόνο;

Να βάζει λίγο κίτρινο **ή** άσπρο…
Πώς να τ' αφήσει όλ' αυτά; **Πού** είναι;

Παίρνουν τόνο: η λέξη **ή**, όταν πρέπει να διαλέξουμε (**ή** το ένα **ή** το άλλο), και οι λέξεις **πού** και **πώς**, όταν με αυτές ρωτάμε.

Συζητούμε για τη μόλυνση του περιβάλλοντος

5 Η Καιτούλα λέει τη γνώμη της για την καταστροφή της θάλασσας από το πετρέλαιο.

(γνώμη) Πιστεύω ότι δεν πρέπει να χύνεται καθόλου πετρέλαιο στη θάλασσα, **(επιχειρήματα) επειδή** οι πετρελαιοκηλίδες την καταστρέφουν. Τα ψάρια δεν μπορούν να αναπνεύσουν, τα θαλασσοπούλια δε βρίσκουν τροφή, οι ακρογιαλιές μολύνονται. **(συμπέρασμα) Επομένως** πρέπει τα πλοία να μεταφέρουν το πετρέλαιο με περισσότερη προσοχή.

- Συζήτησε με τον διπλανό σου και γράψε τη γνώμη σου για τη ρύπανση του αέρα από τα καυσαέρια.

νομίζω ότι, η γνώμη μου είναι ότι

Λέω τη γνώμη μου:.....

.....

γιατί, επειδή, διότι

Υποστηρίζω τη γνώμη μου με επιχειρήματα: .....

.....

.....

.....

για τον λόγο αυτό, άρα, επομένως

Καταλήγω σε ένα συμπέρασμα:.....

.....

Παίζω με τις λέξεις

6 Στο παρακάτω κείμενο υπογράμμισε τις λέξεις που ξεκινούν με τη λέξη πετρέλαιο:

Μεγάλη ρύπανση στον Κάβο Μαλιά!

Εκτεταμένη ρύπανση προκλήθηκε τη νύχτα εξαιτίας της προσάραξης του πετρελαιοφόρου «Βασιλική» σε υφάλους. Από το ρήγμα που δημιουργήθηκε στα αμπάρια του πλοίου, ποσότητες πετρελαιοειδών χύθηκαν στη θάλασσα. Σκάφη του Λιμενικού Σώματος και ένα απορρυπαντικό πλοίο προσπαθούν να περισυλλέξουν την πετρελαιοκηλίδα έκτασης δύο τετραγωνικών ναυτικών μιλίων.

Γράψε τώρα τις λέξεις που βρήκες δίπλα από τη σημασία τους.

Προϊόντα που παράγονται από το πετρέλαιο. → Πετρελαιο.....

Μεγάλο πλοίο που μεταφέρει πετρέλαιο. → Πετρελαιο.....

Ποσότητα πετρελαίου που επιπλέει στην επιφάνεια της θάλασσας. → Πετρελαιο.....

Γράφω σωστά

7 Συμπλήρωσε τα γράμματα και τους τόνους που λείπουν από τα λόγια της Καιτούλας.

Στη θάλα__α χ__θηκε πολ__ πετρέλ__ο από ένα καράβ__ που ναυάγ__σε.
Γι' αυτό έχ__ τέτ__ο χρ__μα.

8 Βάλε σε αλφαβητική σειρά τις παρακάτω λέξεις.

βρομίζω, βρομιά, βρόμικος, χρωματίζω, χρωματιστός

.....

.....

Λεξιλόγιο

Οικογένειες λέξεων

απορρίμματα, απορριμματοφόρο

καθαρίζω, καθάρισμα, καθαρός -ή -ό

περιβάλλον, περιβαλλοντικός -ή -ό

γη, γήπεδο, γήινος -η -ο

χαρτί, χάρτινος -η -ο, χαρτοσακούλα

ποτίζω, πότισμα

σκουπίζω, σκουπίδι, σκουπιδότοπος

ανακυκλώνω, ανακύκλωση

πετρέλαιο, πετρελαιοφόρο

ρυπαίνω, ρύπανση

προστατεύω, προστασία

Βάλε σε αλφαβητική σειρά τις παραπάνω λέξεις.

Α ....., ανακύκλωση,

....., ...

Γ ....., ..., ...

Κ ....., ..., ...

Π ....., ...,

....., πετρελαιοφόρο, ...,

....., ..., προστατεύω

Ρ ....., ...,

Σ ....., ...,

.....

Χ ....., ...,

.....

Η πατρίδα μας γιορτάζει

1 Η σημαία

2 Στον πόλεμο του 1940

3 Για το Πολυτεχνείο

Μαθαίνουμε για την ιστορία της πατρίδας μας και γιορτάζουμε την ελευθερία και τη δημοκρατία.

Φωτ/φία: από το βιβλίο της Σχολής Χιλλ Περπατώντας στην Αθήνα, εκδ. Καλειδοσκόπιο

Η σημαία

Η ελληνική σημαία στον ιερό βράχο της Ακρόπολης

Ύμνος της σημαίας

Αυτό είναι το ιερό πανί το γαλανό και τ' άσπρο,
κομμάτι από ανοιξιάτικο και ξάστερο ουρανό,
που είναι λευκό σαν τον αφρό του κύματος που ανθίζει
σε περιγιάλι ολόγλυκο, σε πέλαο μακρινό.
Αυτό είναι το ιερό πανί, που, όταν περνάει μπροστά μας,
υγραίνονται τα βλέφαρα και σπαρταρά η καρδιά μας.

Απόσπασμα από το ποίημα του Στέφανου Δάφνη
«Ύμνος της σημαίας», στο βιβλίο του Θ.Α. Γιαννόπουλου,
Νεότερη Σχολική Ανθολογία, εκδ. Χ. Τεγόπουλου – Ν. Νίκα

Γιορτάζω τη σημαία

1 Με τι μοιάζουν τα χρώματα της ελληνικής σημαίας;

2 Γιατί ***υγραίνονται τα βλέφαρα και σπαρταρά η καρδιά μας*** όταν η σημαία περνά από μπροστά μας;

Ερευνώ και μαθαίνω

3 Συζήτησε με την ομάδα σου σε ποια κτίρια ανεμίζει η σημαία μας.

4 Σε ποιες εκδηλώσεις συμμετέχουμε κρατώντας ελληνικές σημαίες;

Στον πόλεμο του 1940

Στα επόμενα κείμενα διαβάζουμε μαρτυρίες για τα δύσκολα χρόνια του πολέμου και της Κατοχής.

Από το ημερολόγιο της Ροζίνας, μιας δεκάχρονης εβραιοπούλας από τη Θεσσαλονίκη

Οκτώβριος 1940

Τη Δευτέρα 28 Οκτωβρίου 1940 δεν πήγαμε σχολείο. Είχε κηρυχτεί ο Ελληνοϊταλικός πόλεμος. Αναστατωμένα ήμασταν εμείς τα παιδιά. Οι Ιταλοί βομβάρδισαν τη Θεσσαλονίκη. Στο μαγαζί του πατέρα μου γίνηκαν πολλές καταστροφές.

Απρίλιος 1941

Αφού χύθηκε αίμα πολύ στα σύνορα, είπαν ότι νικούσαμε. Τι χαρές, τι τραγούδια στους δρόμους. Μα δυστυχώς μας βγήκαν ξινά. Η Γερμανία κήρυξε πόλεμο στην Ελλάδα. Τρεις μέρες βαστάξαμε εμείς οι Έλληνες. Στις 9 Απριλίου το βράδυ μπήκαν οι Γερμανοί στη Θεσσαλονίκη. Η μαμά έκλαιγε, ο μπαμπάς ήταν καταστεναχωρημένος κι εμείς οι τρεις αδερφές καθόμασταν χωρίς μιλιά. Δεν πέρασε πολύς καιρός κι άρχισε να θερίζει την Ελλάδα μια φοβερή πείνα. Δε βρίσκαμε πουθενά τροφή, παρά μόνο σε μερικά χωριά.

Μάρτιος 1943

Έφτασε στα αυτιά μας μια κακή είδηση, ότι θα μας εξορίσουν. Ο κόσμος κοίταξε να σωθεί. Εμάς ήρθε ο γιατρός Καρακώτσος να μας σώσει. Κρυφτήκαμε στο διαμέρισμά του. Περνώ τον καιρό μου διαβάζοντας, γράφοντας ή παίζοντας με την αδερφούλα μου και τον γιο του γιατρού.

Οκτώβριος 1944

Στις 26 Οκτωβρίου 1944 ελευθερώθηκε η Θεσσαλονίκη. Μείναμε κλεισμένοι στην κρυψώνα μας 18 ολόκληρους μήνες, 548 ατέλειωτες μέρες.

Διασκευασμένα αποσπάσματα και φωτογραφίες από το βιβλίο της Ροζίνας Πάρδο-Ασσέρ *Ροζίνα: 548 ημέρες με άλλο όνομα*, εκδ. Γαβριηλίδης

Φωτ/φία: Β. Παπαϊωάννου, Μουσείο Μπενάκη

Δεκέμβριος 1941.
Συσσίτιο για τα πεινασμένα παιδιά σε μια γειτονιά της Αθήνας, την περίοδο της γερμανικής κατοχής.

Για λίγο ψωμί

Το είδα με τα μάτια μου. Ένα γερμανικό αυτοκίνητο, φορτηγό, γεμάτο κουραμάνες (ψωμί) κατεβαίνει τη λεωφόρο Αθηνάς και στρίβει για να μπει Ερμού. Κόβει ταχύτητα. [. . .] Στη στροφή του αυτοκινήτου ένα ελληνόπουλο αναρριχάται στο αμάξι και πετά στον πεινασμένο κόσμο κουραμάνες. Βέβαια, το παλικάρι έχει και την παρέα του. Θα έριξαν πάνω από 15 κουραμάνες και αθόρυβα πήδησαν κάτω στον δρόμο ή μάλλον στο πεζοδρόμιο. Γεμάτοι χαρά και ψυχραιμία! Αυτού του είδους το σαμποτάζ ξαναγένηκε πολλές φορές εναντίον των Ιταλών, που κουβαλούσαν κουραμάνες με ανοιχτά φορτηγά αμάξια.

Απόσπασμα από τη μαρτυρία του Περικλή Παπαχατζιδάκη
στο ένθετο «Επτά Ημέρες» της εφημ. **Η Καθημερινή της Κυριακής**

Φωτ/φία: από το βιβλίο του Δ. Δημητρίου Γοργοπόταμος: Έλληνες αντάρτες εναντίον του Ρόμελ, εκδ. Φυτράκη

Η γέφυρα του Γοργοπόταμου μετά την ανατίναξή της, στις 25 Νοεμβρίου 1942. Θεωρείται η κορυφαία πράξη της Εθνικής Αντίστασης.

Ι2 Οκτωβρίου του Ι944

Ανοίγω διάπλατα το παράθυρο. Φως, ήλιος, ο γαλανός ουρανός. Μαζί με τα παιδιά μου παρακολουθούμε με κατάνυξη θρησκευτική ένα σημείο απέναντι στην Ακρόπολη. Αυτό είναι ο κόσμος όλος.

Και βλέπουμε τη γερμανική σημαία σιγά σιγά να υποστέλλεται*, να εξαφανίζεται σαν να την κατάπιε ο Ιερός Βράχος. Και ν' αρχίζει ν' ανεβαίνει στον ιστό το αγαπημένο χρώμα του ουρανού μας. Τα θολωμένα μάτια μου δεν μπορούν πια να δουν. Όταν έχω στεγνώσει βιαστικά τα δάκρυα, η γαλανόλευκη ανεμίζει περήφανα.

Η Ελλάδα είναι πάλι δική μας, δική μας.

Ιωάννα Τσάτσου, **Φύλλα Κατοχής**, εκδ. Αρχηγείου Ενόπλων Δυνάμεων

* **υποστέλλεται:** κατεβαίνει

Φωτ/φία: από το ένθετο «Επτά ημέρες» της εφημ. Η Καθημερινή της Κυριακής

Αθήνα, Οκτώβριος 1944. Η ελληνική σημαία υψώνεται στον ιερό βράχο της Ακρόπολης. Η Ελλάδα είναι πάλι ελεύθερη.

Μαθαίνω για την ιστορία μας

1. Στα προηγούμενα κείμενα υπογράμμισε τις λέξεις και τις φράσεις με τις οποίες τα πρόσωπα εκφράζουν τα συναισθήματά τους για τα χρόνια του πολέμου.

2. Ποια είναι τα προβλήματα που αντιμετώπισαν τις μέρες της γερμανικής κατοχής τα παιδιά;

3. Ποιο κείμενο θα διάλεγες για να διαβάσεις στη σχολική γιορτή;

4. Διάβασε στους γονείς σου τα κείμενα αυτά. Συζήτησε μαζί τους για τα γεγονότα εκείνης της εποχής.

Για το Πολυτεχνείο

Φωτ/φία: από το ένθετο «Επτά ημέρες» της εφημ. *Η Καθημερινή της Κυριακής*

Τετάρτη, 14 Νοεμβρίου 1973.
Οι Έλληνες φοιτητές διαμαρτύρονται κατά της δικτατορίας και υπερασπίζονται τη δημοκρατία.

«Εικόνα χωρίς ήχο...»

Τις τελευταίες στιγμές τις είδα από το παράθυρο της Αρχιτεκτονικής. Μια θολή εικόνα του τανκ με τους εκτυφλωτικούς προβολείς ν' ανασηκώνεται και να πέφτει, τσακίζοντας κάτι στο πέρασμά του. Εικόνα χωρίς ήχο, εκτός από την υπόκωφη βοή του πανικοβλημένου πλήθους που δυνάμωνε συνέχεια.

Ο χρόνος επιταχύνεται με τους χτύπους της καρδιάς μου. Εξακολουθούν να 'ρχονται τραυματίες. [...]

Βγαίνουμε γρήγορα με τη Βαγγελιώ, παίρνοντας μαζί άλλη μια κοπέλα. Έχει περάσει ώρα πολλή μετά το τανκ και το τοπίο μεταξύ Αρχιτεκτονικής και πόρτας είναι εφιαλτικό και έρημο. Ο προβολέας του τανκ στραβώνει, κάπνα αναδίδεται από παντού. Ένας φαντάρος είναι στα σκαλιά, πέφτουμε σχεδόν στα τυφλά πάνω σ' άλλον έναν που ξεπροβάλλει από το σκοτάδι. «Αποδώ, έξω!» λέει ήρεμα με το αυτόματο. Το τανκ στην πόρτα.

Γιώργος Παυλάκης, **Εκ των υστέρων**, Νέα Σύνορα - Α.Α. Λιβάνης

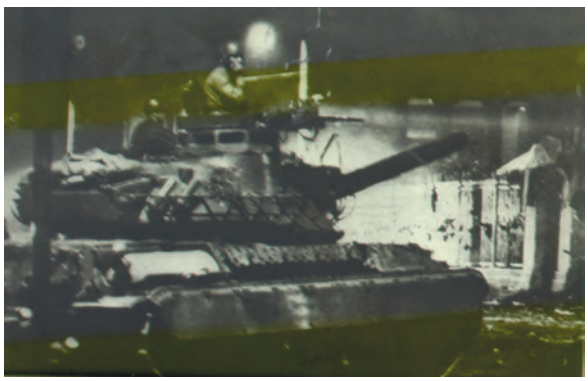

Φωτ/φία: Ελεύθερη Συνεργατική

Σάββατο, 17 Νοεμβρίου 1973.
Το τανκ της χούντας εισβάλλει στο Πολυτεχνείο.

Φωτ/φία: από το βιβλίο του Ηλία Γκρη *Το μελάνι φωνάζει. Η 17η Νοέμβρη 1973 στη λογοτεχνία*, εκδ. Μεταίχμιο

Στη γιορτή του Πολυτεχνείου

Γονείς με τα πιτσιρίκια στους ώμους, ηλικιωμένοι αλλά και νέοι άνθρωποι δίνουν το παρών στη γιορτή της δημοκρατίας, στο προαύλιο του Πολυτεχνείου. Το όνειρο για δημοκρατία δεν έχει χάσει το νόημά του. Πολλοί νέοι άνθρωποι, που δεν είχαν γεννηθεί το 1973, έχουν έρθει εδώ για να τιμήσουν τον αγώνα των φοιτητών του Πολυτεχνείου.

Από δελτίο ειδήσεων της τηλεόρασης

Φωτ/φία: Ελεύθερη Συνεργατική

Γιορτάζουμε τη δημοκρατία

1. Συζήτησε στην τάξη τη σημασία των λέξεων δικτατορία – δημοκρατία.
2. Τι συνέβη τις μέρες από 14 έως 17 Νοεμβρίου 1973;
3. Συζήτησε με τους γονείς σου για τα γεγονότα του Πολυτεχνείου.

Η γραμματική μου

Σημεία στίξης

(.) **Τελεία:** τη βάζουμε στο τέλος κάθε πρότασης. Με την τελεία δείχνουμε ότι πρέπει να σταματήσει λίγο η φωνή. Μετά την τελεία αρχίζουμε με κεφαλαίο.

(,) **Κόμμα:** το βάζουμε όταν θέλουμε να χωρίσουμε λέξεις ή φράσεις που είναι στη σειρά. Κόμμα βάζουμε και σε μικρότερες προτάσεις που εξηγούν κάτι μέσα σε μια μεγαλύτερη πρόταση.

(;) **Ερωτηματικό:** το σημειώνουμε στο τέλος μιας ερωτηματικής φράσης.

(...) **Αποσιωπητικά:** τα χρησιμοποιούμε για να δείξουμε ότι σταματάμε μια φράση ή από συγκίνηση ή γιατί δε θέλουμε να πούμε κάτι άλλο.

Ορθογραφικά σημάδια

(’) **Απόστροφος:** το σημαδάκι αυτό μπαίνει όταν χάνεται το πρώτο ή το τελευταίο γράμμα μιας λέξης.

Άρθρα

Οριστικό: ο, η, το.
Αόριστο: ένας, μία, ένα.

Τα άρθρα της και τις

- Όταν μιλάμε για μία **(γενική ενικού)** γράφουμε το άρθρο **της**.
  Όταν μιλάμε για πολλές **(αιτιατική πληθυντικού)** γράφουμε το άρθρο **τις**.

Το τελικό -ν

Οι λέξεις **τον**, **στον**, **έναν**, **αυτόν**, **σαν**
διατηρούν το **ν** πάντοτε.
Οι λέξεις **δεν**, **την**, **στην**, **αυτήν**, **μην**
διατηρούν το **ν** όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από **φωνήεν**
ή από τα σύμφωνα ***κ***, ***π***, ***τ***,
τα διπλά ***ξ***, ***ψ***
και τα δίψηφα ***μπ***, ***ντ***, ***γκ***.

Ουσιαστικά

Κύρια ονόματα: Είναι τα ονόματά μας καθώς και τα ονόματα των ημερών της εβδομάδας, των μηνών, των γιορτών, των δρόμων, των πόλεων,
των χωρών, των νησιών, των βουνών, των ποταμών, των λιμνών.
Στα κύρια ονόματα γράφουμε το πρώτο γράμμα τους πάντα με κεφαλαίο.

Πώς κλίνονται τα αρσενικά ουσιαστικά σε -ος

	Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
Ονομαστική *(ποιος; ποιοι;)*	ο	άνθρωπ-ος	οι	άνθρωπ-οι
Γενική *(ποιανού; ποιανών;)*	**του**	ανθρώπ-ου	**των**	ανθρώπ-**ων**
Αιτιατική *(τι;)*	τον	άνθρωπ-ο	τους	ανθρώπ-ους
Κλητική	–	άνθρωπ-ε	–	άνθρωπ-οι

Πώς κλίνονται τα θηλυκά ουσιαστικά σε -α

	Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
Ονομαστική *(ποια; ποιες;)*	η	θάλασσ-α	οι	θάλασσ-ες
Γενική *(ποιανής; ποιανών;)*	**της**	θάλασσ-ας	**των**	θαλασσ-**ών**
Αιτιατική *(τι;)*	τη	θάλασσ-α	**τις**	θάλασσ-ες
Κλητική	–	θάλασσ-α	–	θάλασσ-ες

Πώς κλίνονται τα ουδέτερα ουσιαστικά σε -ο

	Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
Ονομαστική *(ποιο; ποια;)*	το	θρανί-ο	τα	θρανί-α
Γενική *(ποιανού; ποιανών;)*	του	θρανί-ου	**των**	θρανί-**ων**
Αιτιατική *(τι;)*	το	θρανί-ο	τα	θρανί-α
Κλητική	–	θρανί-ο	–	θρανί-α

Ορθογραφικοί κανόνες στα ουσιαστικά

- Τα ουδέτερα ουσιαστικά που τελειώνουν σε **-ο** γράφονται με όμικρον (ο).
- Τα ουδέτερα ουσιαστικά που τελειώνουν σε **-ι** γράφονται με γιώτα (ι).
  Πρόσεξε όμως τις λέξεις **βράδυ, δάκρυ, δίχτυ**.
- Όλα τα ουσιαστικά στη **γενική του πληθυντικού** αριθμού τελειώνουν σε **-ων**.

Επίθετα

- Περιγράφουν τα ουσιαστικά και μας δίνουν πληροφορίες γι' αυτά.
- Κάθε επίθετο το βρίσκουμε και στα τρία γένη:

αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
ο **όμορφος** άντρας,	η **όμορφη** γυναίκα,	το **όμορφο** παιδί.

Ορθογραφικοί κανόνες στα επίθετα

Επίθετα που τελειώνουν σε:

-ικος (ευγενικός, συμπαθητικός, αθλητικός, νηστικός…)
εκτός από τα: θηλυκός, δανεικός

-ιμος (νόστιμος, φρόνιμος, χρήσιμος, νόμιμος…)
εκτός από τα: πρόθυμος, εύθυμος, επώνυμος, διάσημος, άσχημος, περίφημος, έρημος, έτοιμος

-ινος (βραδινός, μακρινός, μάλλινος, ξύλινος…)
εκτός από τα: φωτεινός, σκοτεινός, υγιεινός, ορεινός, ταπεινός.

Ρήματα

Το βοηθητικό ρήμα είμαι

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ

	Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
α΄ πρόσωπο	εγώ	είμαι	εμείς	είμαστε
β΄ πρόσωπο	εσύ	είσαι	εσείς	είστε
γ΄ πρόσωπο	αυτός -ή -ό	είναι	αυτοί -ές -ά	είναι

Ρήματα σε -ω και -ομαι

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ

Ενικός αριθμός			
εγώ	δέν -ω	εγώ	δέν -ομαι
εσύ	δέν -εις	εσύ	δέν -εσαι
αυτός -ή -ό	δέν -ει	αυτός -ή -ό	δέν -εται
Πληθυντικός αριθμός			
εμείς	δέν -ουμ**ε**	**εμείς**	δεν -όμαστ**ε**
εσείς	δέν -ετ**ε**	**εσείς**	δέν -εστ**ε** (δεν -όσαστε)
αυτοί -ές -ά	δέν -ουν(ε)	αυτοί -ές -ά	δέν -ονται

Ορθογραφικοί κανόνες στα ρήματα

- Οι καταλήξεις των ρημάτων στο α΄ και β΄ πρόσωπο του πληθυντικού γράφονται με **-ε**.
- Τα ρήματα που τελειώνουν σε **-ίζω** γράφονται με γιώτα (**ι**).
  Προσοχή στα ρήματα: δαν**εί**ζω, δακρ**ύ**ζω, αθρ**οί**ζω.
  Πρόσεξε ότι το **ι** ταξιδεύει σε όλες τις λέξεις της ίδιας οικογένειας:
  ποτ**ί**ζω – πότ**ι**σμα, καθαρ**ί**ζω – καθαρ**ί**στρια.
- Τα ρήματα που τελειώνουν σε **-ώνω** γράφονται με **ω**.
  Το **ω** ταξιδεύει σε όλες τις λέξεις της ίδιας οικογένειας:
  ανακυκλ**ώνω**, ανακύκλ**ω**ση, ανακυκλ**ω**μένο.

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.

Κωδικός Βιβλίου: 0-10-0048
ISBN Set 978-960-06-2506-6
Τ.Α΄ 978-960-06-2505-9

ΙΤΥΕ "ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ"
ινστιτουτο τεχνολογιας υπολογιστων & εκδοσεων

(01) 000000 0 10 0048 1